

Utbildning och forskning
2003-2008

Utvecklingsplan

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Undervisningsministeriet
Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen
Sjötullsgatan 10, Helsingfors
PB 29, 00023 Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Översättning: Eyvor Lindgren-Schauman och Gunilla Peltoniemi
Layout: Ahoy!
Tryckning: Yliopistopaino, Helsingfors 2004

ISBN 952-442-691-9 (hft.)
ISBN 952-442-692-7 (PDF)
ISSN 1458-8110

Undervisningsministeriets publikationer 2004:7

Utbildning och forskning 2003-2008

Utvecklingsplan

Enligt förordningen den 14 december 1998 om en plan för utveckling av utbildningen och av forskningen vid universiteten (978/1998) godkänner statsrådet vart fjärde år en plan för utveckling av utbildningen inom undervisningsministeriets förvaltningsområde och av forskningen vid universiteten. Planen avser det år då den godkänns och de följande fem åren.

Statsrådet godkände den 4 december 2003 följande utvecklingsplan för åren 2003-2008.

Utvecklingsplanen bygger på de utbildnings- och forskningspolitiska målsättningarna i regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens regering och på regeringens strategidokument.

Planen utgår från att den utbildningsmässiga grundtryggheten skall säkerställas i praktiken. Målet är att utslagning skall förebyggas och ingripanden ske i ett tidigt skede och de grundläggande rättigheterna i utbildningsbänseende därmed förverkligas för var och en på alla nivåer i skolsystemet.

Utbildningsnivån i Finland är hög och utbildningens kvalitet god. Även forskningsinsatserna är omfattande. Ändå står utbildningssystemet inför stora utmaningar de närmaste åren. Befolkningsutvecklingen och den åldrande arbetskraften samt målet att samtidigt höja sysselsättningsnivån förutsätter ett utbildningssystem med flexibilitet och förmåga till förändring, utbildning av hela åldersklassen och utnyttjande av samtliga begåvningsreserver samt bättre utbildningsmöjligheter för den vuxna arbetskraften. Förändringarna i den sociala och kulturella miljön

samt internationaliseringen kräver likaså förnyelse inom utbildningen.

Särskilda insatsområden i utvecklingsplanen är att skapa ett effektivare utbildningssystem, ge stöd och handledning till barn och ungdomar samt bättre utbildningsmöjligheter för vuxna.

Målsättningen är att erbjuda yrkesinriktad utbildning för hela den åldersklass som går ut grundskolan eller gymnasiet och att höja de vuxnas kompetensnivå och upprätthålla den. Övergången till utbildning och från utbildningen till arbetslivet bland unga skall påskyndas. Detta kräver att antagningen av studerande utvecklas, genomströmningen förbättras och mångdubbel utbildning minskas. Utslagningen bland unga förebyggs genom åtgärder som stärker stödundervisningen, specialundervisningen och elevvården, genom utbildningsgaranti samt utveckling av utbildningen för invandrare. Vuxna som redan avlagt en examen erbjuds fler sådana utbildningsmöjligheter som är lämpade för deras livssituation och som beaktar tidigare inbäntade kunskaper och färdigheter.

Den finländska forskningen har en hög internationell status och det finska innovationssystemet har utmärkt sig i ett flertal internationella utvärderingar. Högskolornas forsknings- och utvecklingsarbete stärks ytterligare. Till de viktigaste utmaningarna för utvecklingen hör att fortsätta internationaliseringen av forskningen och forskningsförvaltningen, stärka forskarutbildningen och utveckla hela forskningssystemet.

Utvecklingsplanen förverkligas enligt regeringens rambeslut. Förskjutningarna i åldersstrukturen, regeringens mål rörande sysselsättningsgraden samt effektiveringen av utbildningen kräver dock anslagsöverföringar inom utbildnings- och forskningssektorn. I enlighet med regeringsprogrammet används de resurser som frigörs när åldersgrupperna bli mindre till att stärka utbildningen.

I fråga om basservicen tas åtgärderna i utvecklingsplanen i beaktande i basserviceprogrammet.

Uppfyllelsen av målen i utvecklingsplanen utvärderas åren 2005 och 2007.

Innehåll

Inledning	6
<hr/>	
Förändringar i omvärlden	8
<hr/>	
Sociala och kulturella förändringar	9
Befolknings- och arbetskraftsutvecklingen	9
Utveckling i efterfrågan på arbetskraft	10
Regionutveckling	11
Globalisering och internationalisering	12
Utvecklingslinjer för utbildningen och forskningen	14
<hr/>	
Utbildning och forskning – grunden för vår välfärd	15
Utveckling av utbildnings- och forskningssystemet	15
Utveckling av undervisningen och inlärningsmiljöerna	16
Samverkan mellan utbildning, forskning och arbetsliv	17
Utveckling av den vuxna befolkningens utbildningsmöjligheter	18
<hr/>	
Utbildningsmöjligheter och jämlikhet	19
Utbildningsmässig grundtrygghet	19
Tillgången till utbildningstjänster	20
<hr/>	
Lärare och övrig personal	25
<hr/>	
Utbildningen för invandrare	27
<hr/>	
Styrsystem och finansiering	28
Förvaltningen och styrsystemet	28
Finansieringen av utbildningen och forskningen	29
Utvärdering av utbildning och forskning	30

Utveckling av utbildningssystemet 32

Utbildningen på grundstadiet 33

Förskoleundervisningen 33

Den grundläggande utbildningen 33

Grundläggande konstundervisning 36

Utbildningen på andra stadiet 37

Utveckling av utbildningen på andra stadiet 37

Gymnasieutbildningen 38

Yrkesutbildningen 39

Högskolesystemet 43

Utveckling av utbildningen på högre nivå 43

Yrkeshögskolorna 44

Universiteten 47

Vuxenutbildning 50

Utveckling av studiestödet 53

Utveckling av forskningssystemet 54

Forskningsystemet 54

Forskningen i högskolorna 55

Bilaga

---

*Beräkningsgrunderna enligt studieområde
för de mål som anges i tabell 4* 56

Inledning

AIIC

Den ekonomiska och sociala välfärden i vårt samhälle bygger på ett jämlikt offentligt utbildningssystem och på innovationer som uppkommer genom produktion och tillämpning av ny kunskap. Ett fungerande utbildnings- och forskningssystem förutsätter en tillräcklig nivå på den offentliga finansieringen, så att tillgången på utbildnings- och forskningstjänster och vår internationella konkurrenskraft tryggas. Med tanke på en hållbar ekonomisk utveckling blir det i alla branscher allt viktigare att forskningsbaserad kunskap produceras och nyttiggörs.

Vår och en skall ha lika rätt till undervisning utgående från sin förmåga och sina särskilda behov samt att utveckla sin personlighet oberoende av ekonomisk ställning. Det allmännas uppgift är att garantera alla medborgare högklassiga utbildningsmöjligheter oberoende av kön, hemort, ålder, språk eller ekonomisk ställning.

Undervisningsministeriets förvaltningsområde står för över 16 % av statsbudgeten. Andelen har vuxit med 1,3 miljarder euro från år 1999 till år 2003.

Finländarnas utbildningsnivå har stigit konsekvent under de senaste decennierna. I de unga åldersklasserna börjar det vara ovanligt att inte fortsätta studera efter grundutbildningen. Av de elever som går ut grundskolan fortsätter 90 % genast i utbildning på andra stadiet. År 2000 hade varannan 20-24-åring avlagt studentexamen medan 83 % av 25-29-åringarna hade avlagt studentexamen eller någon annan examen efter grundstadiet.

I de äldre åldersklasserna är situationen dock sämre. Bland 55-59-åringarna har 55 % avlagt en examen efter grundstadiet.

Befolkningens utbildningsnivå uppvisar regionala skillnader. Skillnaderna är störst bland dem som avlagt högskoleexamen. År 2000 var andelen personer med högskoleexamen störst i Nyland, dvs. 31 % av befolkningen. Den lägsta andelen, 17 %, fanns i Mellersta Österbotten och Kajanaland.

I de yngre åldersklasserna är skillnaderna i utbildning till kvinnornas fördel, medan kvinnorna i äldre åldersgrupper har en lägre utbildningsnivå än männen.

Deltagandet i vuxenutbildning är högt i Finland jämfört med EU- och OECD-länderna i genomsnitt. Det är dock främst högre utbildade, och kvinnor mer än män, som deltar i vuxenutbildningen.

Under åren efter den ekonomiska recessionen har sysselsättningen bland nyutexaminerade förbättrats på alla utbildningsstadier. Huvudregeln har varit att ju högre utbildning en person har, desto troligare är det att han eller hon får arbete relativt snabbt efter examen. Skillnaderna mellan olika regioner och branscher i sysselsättningsavseende är dock stora.

Finlands satsning på forskning i förhållande till bruttonationalprodukten ligger i världstopp. Ökningen av den offentliga forskningsfinansieringen under den senare delen av 1990-talet gav upphov till en positiv utveckling inom ekonomin, sysselsättningen och företagsverksamheten. Realtillväxten inom den offentliga forskningsfinansieringen har dock stannat upp och dess andel av den totala forskningsfinansieringen ligger under 30 %.

Förändringar i
omvärlden

Sociala och kulturella förändringar

I likhet med andra länder håller Finland på att bli allt mer öppet för internationella intryck. Flyttningsrörelsen till de stora tillväxtcentrumen leder till differentiering på lokal nivå i och med att de inflyttade har olika bakgrund och kommer från olika förhållanden. Banden till den tidigare lokala gemenskapen och dess värderingar försvagas och i stället tas intryck av den nya omgivningen. Den traditionella enhetskulturen håller på att splittras och ersättas med en mångfald av subkulturer som lever sida vid sida med den kommersiella masskulturen och delvis åtskilda från varandra.

Också fördelningen av arbetet och den ökade specialiseringen leder till en sektorisering av samhället. En förutsättning för att man skall kunna umgås naturligt, ta ansvar och känna samhörighet i olika sociala miljöer är god interaktionsförmåga samt en ingående kännedom om sina personliga styrkeområden och värderingar.

I bästa fall innebär differentiering att det sociala kapitalet växer, både hos individen och i samhället. Den samhörighet som baserat sig på traditionell och lokal växelverkan ersätts med en pluralistisk samhö-

righet som bygger på kulturell och social växelverkan. När de traditionella värderingarna får vika finns det å andra sidan risk för utslagning och ensamhet. Det är ofta svårt att förhindra utslagning när den väl börjat. Ett särskilt hot utgör den utslagning som går i arv till efterföljande generationer till följd av en socialt och kulturellt fattig omgivning.

Utvecklingen i informations-samhället har nu nått en punkt då också mycket centrala tjänster flyttas över till datanäten. Inom den närmaste tiden står vi inför en situation då en del av parallelltjänsterna försvinner och tjänster endast kan nås med tekniska hjälpmedel. Dessutom ökar kraven när det gäller informations-innehållet på nätet, användningen av informationen och förmågan att hantera informationsflödet.

Det blir allt viktigare att skolan skapar förutsättningar för ett kulturellt rikt liv för alla barn och unga, oberoende av bakgrund. En alltför kraftig differentiering av utbildningen kan bidra till ökad utslagning. För att kunna knytas till det sociala nätet måste individen vara beredd att till fullo delta i arbetslivet och annan samhällelig verksamhet åtminstone på något av dess delområden. I syfte att nå detta mål erbjuder utbildnings-

systemet även i framtiden alla samhällsmedlemmar en gedigen allmänbildande och yrkesinriktad utbildning. Utbildningssystemet står inför utmaningen att främja och upprätthålla den sociala samhörigheten samt värderingar som förespråkar tolerans och att sporra medborgarna till ett aktivt medborgarskap. Informations-samhället kräver att alla medborgare har möjligheter och färdigheter att utnyttja den nya tekniken.

Befolknings- och arbetskraftsutvecklingen

Invånarantalet i Finland väntas öka ända fram till år 2020 ¹⁾. Befolkningens åldersstruktur kommer dock att ändras markant. De unga åldersklasserna minskar och befolkningen ökar endast i åldersklasserna över 55 år. Fram till år 2010 finns det ca 200 000 fler personer i åldern 55-64 år än nu och antalet personer yngre än 55 år är nästan lika mycket mindre. Utvecklingen går i samma riktning även efter det.

Antalet barn i grundskoleåldern sjunker med nästan 10 % under perioden 2000-2010. Därefter blir minskningen mindre brant. De unga åldersklassernas storlek förblir så gott som oförändrad fram till 2010 och

1) Statistikcentralen, Befolkningsprognos 2001-2030

minskar sedan gradvis.

Arbetskraften minskar i omfattning. Den unga nya arbetskraft som kommer ut i arbetslivet är från och med år 2003 mindre än den arbetskraft som avgår från arbetslivet. När denna brytningspunkt inträffar varierar regionvis, men förändringen antas ha skett år 2009 i alla landskap med undantag för Nyland och Norra Österbotten. Om in- och utvandringen kvarstår på nuvarande nivå blir nettoinvandringen ca 5 000 personer. Detta innebär att antalet personer födda utomlands kan beräknas öka från ca 130 000 till ca 200 000 personer fram till år 2010. I och med utvidgningen av Europeiska unionen beräknas nettoinvandringen år 2020 ha vuxit så att antalet utomlands födda utgör ca 300 000.

Bristen på arbetskraft ställer en övre gräns för den ekonomiska till-

växten och kan leda till att arbetsplatser inte inrättas alls eller i stället uppstår utomlands. Svårigheterna att få arbetskraft till följd av befolkningsutvecklingen leder till att effektiviteten och resultaten i utbildningssystemet måste förbättras, hela den unga åldersklassen ges yrkesinriktad utbildning efter grundskolan och gymnasiet, yrkesskickligheten och kompetensnivån hos den vuxna befolkningen höjas, vuxenutbildningstjänsterna utökas och rekryteringen av invandrararbetskraft förbättras.

Utveckling i efterfrågan på arbetskraft

Den kraftigaste ökningen i efterfrågan på arbetskraft fram till år 2020 bedöms ²⁾ ligga inom områden som tillhandahåller service för affärlivet,

inom sjuk- och hälsovården, socialvården, handeln, kosthålls- och in- kvarteringsverksamheten samt inom huslig ekonomi, medan ökningen är mindre kraftig inom byggnadsverksamhet, framställning av metallprodukter och maskiner samt framställningen av elektriska och elektroniska produkter och instrument och inom områden som gäller kultur och rekreationsverksamhet. Under samma period beräknas efterfrågan på arbetskraft minska kraftigast inom lantbruk, övrig industri, skogsindustri, finansierings- och försäkringsverksamhet, datakommunikation och organisationsverksamhet.

Inom enskilda yrkesgrupper bedöms sysselsättningen fram till 2015 öka mest inom lednings- och expertarbete inom produktion och kommunikation, lednings- och expertarbete inom ekonomi och administration, samt inom vårdarbete, undervisnings- och kulturarbete, kommunikationsarbete och arbete inom skyddsbranschen. Bland yrkesgrupperna med sjunkande sysselsättning finns jord- och skogsbruksarbete samt kontorsarbete. Stabil sysselsättning gäller för yrkesgrupper inom industriarbete, servicearbete och byggarbete. Avgången inom jord- och skogsbruksarbete, byggarbete, kom-

Tabell 1.

Ändringar i befolkningen under perioden 2000–2020

	2000	2010	2020
Yngre än 15 år	936 300	851 500	832 900
Arbetsför befolkning			
• i åldern 15–55 år	2 900 600	2 715 700	2 549 800
• 55–64 år	567 000	785 700	716 800
• Yli 64 år	777 200	915 100	1 217 800
Sammanlagt	5 181 100	5 268 000	5 317 300

munikationsarbete, vårdarbete och arbete inom skyddsbranschen under perioden 2000–2015 ligger över medeltalet, som är 40 %.

Samtidigt med produktionsstrukturerna förändras även arbetsinnehållet i alla uppgifter. Kompetenskraven ökar. Informations- och kommunikationsteknik måste behärskas i alla arbetsuppgifter. Även språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter, samarbetsförmåga och kreativitet är krav som får allt större betydelse i alla yrken och arbetsuppgifter. Den vetenskapliga forskningen, liksom forsknings- och utvecklingsarbetet får en starkare ställning som grund för produktionen av tjänster och varor.

Arbetskraftens utbildningsnivå och kompetens måste höjas ytterligare. För att efterfrågan på arbetskraft skall kunna tillgodoses både inom allt fler yrkesgrupper som kräver kompe-

tens på hög nivå och inom yrkesgrupper med stor avgång, krävs det samtidigt som utbudet på arbetskraft minskar, att utbildningsutbudet är rätt dimensionerat och att utbildningen för unga och för vuxna är bättre samordnad.

Regionutveckling

Förändringarna i befolknings- och arbetskraftsstrukturen bedöms skapa förutsättningar för en sänkt arbetslöshetsgrad och höjd sysselsättning i alla landskap. Den regionala centraliseringstrenden bedöms dock fortsätta och de regionala skillnaderna öka, om inte kompetens och innovationsverksamhet kan sättas in som tillräckliga motkrafter i alla regioner.

Befolkningsprognoserna ³⁾ visar att flyttningsrörelsen är koncentrerad till dels s.k. tillväxtcentrum i huvudstadsregionen och Åbo-, Tam-

merfors-, Jyväskylä- och Uleåborgsregionen, dels till landskapscentrum i de övriga landskapen. Som ytterligheter bedöms befolkningen i Nyland under perioden 2000–2020 öka med ca 16 % och befolkningen i Kajana land minska med ca 17 %. Förutom i Nyland ökar befolkningen i landskapen på fastlandet under perioden i Egentliga Finland, Östra Nyland, Egentliga Tavastland, Mellersta Finland och Norra Österbotten. Även i de landskap som kännetecknas av tillväxt kan skillnaderna i utveckling mellan regionerna vara mycket stora. Av invandrarna placeras sig över hälften i huvudstadsregionen.

Andelen personer som fyllt 65 år bedöms uppgå till 18 % i Nyland och till hela 30 % i Södra Savolax år 2020. I landskapen i östra Finland bedöms storleken på de åldersklasser som når arbetsför ålder vara bara 60–70 % av de avgående åldersklas-

Tabell 2.

Utvecklingen i antalet grundskolebarn och antalet ungdomar 2000–2020

	2000	2010	ändring % 2000–10	2020	ändring % 2000–20
7–15 år	580 800	529 400	-8,8	504 100	-13,2
16–18 år	202 600	199 700	-1,4	170 800	-15,7
19–21 år	194 200	198 600	2,2	175 200	-9,8
Sammanlagt	977 600	927 700		850 100	

serna efter år 2010. Förutom det faktum att befolkningen åldras påverkar bortflyttningen bland dem som når arbetsför ålder i hög grad storleken på och åldersstrukturen i arbetskraften i många regioner. Arbetskraften växer under perioden 2000–2020 bara i Nyland. Ökningen är 7 %. I Egentliga Finland, Östra Nyland och Birkaland är arbetskraften år 2020 lika stor som år 2000. I Kajanaland bedöms arbetskraften under denna period minska med 24 %.

Bakom förändringarna ligger fram för allt koncentrationen av produktion och arbetsplatser. I synnerhet har arbetsplatserna inom sådana nya branscher som bygger på informationsteknologi koncentrerats till vissa tillväxtcentrum och urbana centrum där förutsättningarna för utveckling, produktion och tillämpning av den nya teknologin är bäst. Inom andra regioner måste man dels hitta nya alternativa styrkefaktorer med hjälp av specialiserings- och arbetsfördelningsarrangemang mellan regionerna, dels bilda nätverk med andra regioner.

Efterfrågan på arbetskraft inom olika branscher varierar regionalt. Även arbetskraftsbehovet inom enskilda yrkesgrupper visar betydande regionala skillnader. Särskilt viktiga

med tanke på den regionala utvecklingen är de yrkesgrupper och arbetsplatser inom lednings- och expertarbete och kulturarbete där det behövs lång utbildning, där inkomstnivån är hög, antalet arbetsplatser ökar snabbt och arbetslösheten är låg. Av arbetskraftsbehovet inom dessa tillväxtyrken förväntas över 40 % rikta sig mot Nyland.

Hotfaktorer i den regionala centraliseringstrenden är bl.a. avfolkning av glesbygderna och anhopning i tillväxtcentrumen, försvagad tillgång till basservice och svårigheter i serviceproduktionen både i glesbygderna och tillväxtcentrumen, svårigheter att avstämna utbildningsutbud och arbetskraftsbehov, också detta både i tillväxtcentrumen och i andra landskap, samt marginalisering.

Finlands välfärd och internationella konkurrenskraft bygger på regionernas livskraft och innovativitet, som främjas genom regionalt heltäckande utbildning och forskningsverksamhet. Detta förutsätter att basresurserna tryggas i alla delar av landet, utvecklingsmålen för den nationella utbildnings- och forskningspolitiken respektive regionpolitiken samordnas, det regionala samarbetet mellan närings- och arbetslivet och andra aktörer stärks, utbild-

nings- och forskningsverksamheten förankras i regionernas närings- och välfärdsstrategier, den regionala framförhållningen intensifieras, utbyggnaden av regionernas internationella infrastruktur stöds och kontakten mellan invandrarpolitiken och utbildningspolitiken stärks.

Globalisering och internationalisering

Globaliseringen av ekonomin innebär en allt mer fördjupad global arbetsfördelning och hårdare konkurrens. Följden är förändringar i arbetslivets struktur, yrken och kompetensbehov. Arbetskraftens rörlighet antas öka i och med globaliseringstrenden. Förändringarna inverkar också på utbildningssystemet.

Produktion och tjänsteutbud är allt mindre platsbundna när de centrala produktionsfaktorerna, arbetskraft och kapital, rör sig fritt. Företagen placerar sig i de länder och områden som erbjuder dem de bästa eller förmånligaste verksamhetsmöjligheterna. Utvecklingen erbjuder Finland möjligheter, men utgör även ett hot. Risken är att regionerna segregeras och att individerna allt tydligare indelas i vinnare och förlorare. Å andra sidan kan det med

tanke på Finland ses som en möjlighet att landet inte konkurrerar med billiga produktionskostnader på de internationella marknaderna, utan med hög kompetensnivå och stabila samhällsförhållanden.

Den ekonomiska globaliseringen innebär att konkurrensen hårdnar på många nya områden när tjänste- och handelshinder undanröjs. Utbildningsutbudet över geografiska gränser kan förutspås öka även i Finland. Detta gäller både sådan utländsk utbildning som ordnas som närundervisning och sådan som erbjuds i virtuell form. Utbildningen i vårt land uppvisar goda inlärningsresultat och utbildningslösningarna bygger på principen om jämlikhet i utbildningsavseende. En viktig utgångspunkt är avgiftsfriheten i den examensinriktade utbildningen. En speciell utmaning i samband med internationaliseringen av utbildningsmarknaden är att utbildningstjänsterna omfattas av GATS-avtalet (General Agreement on Trade in Services, tjänstehandelsavtalet). När konkurrenshindren i fråga om utbildningstjänsterna försvinner och konkurrensen blir fri finns det i synnerhet i den högre utbildningen en risk för att den examensinriktade utbildningen inte kan förbli avgiftsfri, vilket även i hög grad skulle återverka

på den utbildningsmässiga jämlikheten. Finland har inte gjort, och har inte heller för avsikt att göra de åtaganden som anges i GATS-avtalet om marknadstillträde eller om nationell behandling i fråga om utbildningstjänsterna.

Utbildnings- och forskningssystemet har av tradition varit av central betydelse för tryggheten av landets sociala välfärd och ekonomiska konkurrenskraft. Finland har internationellt omfattat principerna för en hållbar, ekologisk, social och ekonomisk utveckling, en synvinkel som de kommande åren präglar också utvecklingen av utbildningen och forskningen.

Europeiska unionens verksamhet inom utbildnings- och forskningssektorn har i hög grad stärkts under de senaste åren, även om behörigheten i dessa frågor i huvudsak ligger hos medlemsstaterna. Europa håller på att få ett enhetligt utbildnings- och forskningsområde, där Finland måste profilera sig på sina egna kompetensområden. Den internationella konkurrensen om begåvade studenter, lärare och forskare tilltar, samtidigt som Europa med förenade krafter försöker öka sin verkningsfullhet på global nivå. Verksamhetsbetingelserna för det finska utbildnings- och forsknings-

systemet måste säkra vår möjlighet att fungera jämlikt med andra länder.

En global ekonomi betyder att kulturpluralismen i alla samhällen ökar. Det finns tämligen få utlänningar i Finland, men antalet bedöms växa till det dubbla inom de närmaste tio åren. Vi måste i utbildningssystemet vara bereda att möta invandrarnas särskilda utbildningsbehov bättre än hittills. Internationalisering är ett verktyg som utbildnings- och forskningssystemet kan använda för att möta de utmaningar som globaliseringen för med sig. Tillsvidare har internationaliseringen mer gått ut på internationella personutbyten än på internationalisering av utbildningens innehåll eller verksamhetssätt, men tyngdpunkten håller på att förskjutas.

Forskningen är synnerligen internationell inom många områden. Internationellt samarbete är en nödvändighet särskilt inom stora forskningsprojekt och vid spridningen och nyttiggörandet av forskningsresultat.

Det nordiska samarbetet får ökad betydelse i och med att utbildningen och forskningen internationaliseras.

Utvecklingslinjer för
utbildningen och forskningen

Utbildning och forskning – grunden för vår välfärd

Ett kultursamhälle som Finland är byggt på kompetens, kunskap och kreativitet. Det försvarar värden som jämlikhet, tolerans, internationalism, ansvar för miljön och jämställdhet mellan könen. Utbildning är ett instrument att främja rättigheterna till utbildning och kultur och ge färdigheter för ett aktivt medborgarskap.

Målet är ett bildningssamhälle där var och en utgående från sina möjligheter kan växa som människa, där var och en som medborgare kan bidra till att utveckla samhället och sina livsvillkor och där var och en i takt med förändringarna i arbetet kan förbättra sin yrkeskompetens under hela yrkeskarriären.

Enligt principen om livslångt lärande har var och en lika rätt till utbildning utgående från sina förutsättningar. Rätten till en psykiskt och fysiskt trygg uppväxtmiljö för barn och unga framhålls i syfte att motverka utslagning.

Jämlikheten mellan människor och mellan regioner förstärks. Utbildningen och forskningen utvecklas med förankring i regionernas styrkeområden och särdrag mot målet att höja sysselsättningsgraden.

Vid utvecklingen av utbildningen beaktas den svenskspråkiga utbildningens kulturella betydelse för den svenskspråkiga befolkningen. I syfte att stödja lika behandling av språkgrupperna strävar man inom utbildningen efter att främja en positiv inställning till landets tvåspråkighet.

Utveckling av utbildnings- och forskningssystemet

Utbildningens kvalitet och verkningsfullhet och utbildningssystemets ändamålsenlighet förbättras. Ett särskilt mål vid utvecklingen av verksamhetsstrukturerna i utbildningssystemet är att stärka samverkan mellan olika sektorer och skolformer och förbättra flexibiliteten, resultaten och effektiviteten. Den ålder då läroplikten inleds och avslutas kvarstår oförändrad.

Möjligheterna att genomföra yrkesinriktade studier och gymnasiestudier parallellt utvidgas och stöds. Detta sker genom att samarbetet mellan de läroanstalter som ordnar dessa studier intensifieras och finansieringen utvecklas.

Samarbetet mellan yrkeshögskolorna och universiteten

utökas och arbetsfördelningen preciseras. Yrkeshögskolornas system för påbyggnadsstudier etableras och påbyggnadsexaminans ställning bland högskoleexamina förstärks. Universitetens examensstruktur reformeras enligt tvåstegsmodellen från hösten 2005. Tidigare studier räknas till godo på ett ändamålsenligt och smidigt sätt vid övergången från den ena sektorn till den andra.

Vuxenutbildningen utvecklas på alla utbildningsstadier som en helhet för att motsvara den vuxna befolkningens och arbetskraftens utbildningsbehov. Systemet för styrning av vuxenutbildningen reformeras så att utbudet av vuxenutbildning kan tryggas jämnt på alla nivåer, i alla branscher och i alla regioner.

Forskningssystemet utvecklas genom en förstärkning av de internationella, nationella och regionala samarbetsnäten. Ambitionen är att åstadkomma balans mellan de olika delarna i systemet och aktiv samverkan mellan de olika aktörerna samt att effektivt utnyttja de kunskaper och den kompetens som högskolorna genererar.

Utveckling av undervisningen och inlärningsmiljöerna

Undervisningen och inlärningsmiljöerna utvecklas så att de ger individerna en fast grund för livslångt lärande och personlig utveckling. För att detta mål skall nås behövs tillräcklig kompetens, inlärningsfärdigheter, en livs-syn som ställer sig positiv till studier samt motivation. Det gäller också att se till att stöd- och handledningsservicen är tillräcklig och välfungerande. Vid utvecklingen av inlärningsmiljöerna fokuseras på mångsidigheten och bredden i studierna. I studierna utnyttjas i större utsträckning än tidigare inlärningsmiljöer utanför det officiella utbildningssystemet. Samarbetet med biblioteken utvecklas. Tillräckliga mekanismer för validering förbättrar individens möjligheter att utnyttja informellt lärande.

Det sörs för att en hög kvalitet uppnås i undervisningen. Läroplanerna utformas så att de bildar en logiskt framåtskridande helhet som tar hänsyn till individen.

På alla utbildningsstadier skapas grunder för erkännande av kunskaper och färdigheter som förvärvats på annat sätt. Valideringen uppmärksammas i

utbildningen för undervisningspersonalen och för läroanstalternas ledning.

Vid utvecklingen av undervisningens innehåll beaktas det faktum att det internationella samarbetet ökat i betydelse och att det finländska sambället fått en allt mer mångkulturell prägel.

En särskild utmaning för utvecklingen av undervisningen och inläringen utgör de elever som riskerar att marginaliseras. De utgör ca 10-15 % av barnen och ungdomarna. Målet är att förhindra en utveckling mot bristande jämlikhet samt att rätta till de problem som eventuellt observerats. För att inlärningssvårigheter och sociala problem skall kunna lösas måste elevernas psykiska och fysiska hälsa samt sociala välfärd främjas.

Vid utvecklingen av undervisningen fästs särskild uppmärksamhet vid att stärka känslan av sambörighet samt att ytterligare minska skillnaderna i inlärningsresultat mellan läroanstalterna.

För att göra det möjligt att ingripa i ett tidigt skede och vidta preventiva åtgärder stärks stödundervisningen, specialundervisningen och elevvården.

Detta förutsätter att lagstiftningen preciseras och att samarbete kan bedrivas över yrkesgränserna. Resurserna för och kvaliteten på studiehandledningen och de studerandes stöd- och rådgivningstjänster tryggas på alla utbildningsstadier.

Statens specialskolor utvecklas som kompetens- och resurscenter för specialundervisningen.

Det behövs ny företagsamhet för att servicenivån i välfärdssamhället skall kunna bibehållas. Fostran till företagsamhet som ett genomgående tema i hela utbildningssystemet och en positiv inställning till företagsamhet lägger grunder till entreprenörskap.

I syfte att stödja entreprenörskap vidtas åtgärder för att stärka samverkan mellan utbildning och arbetsliv, förbättra kunskapen om företagsambet bland lärare och studiehandledare samt utveckla undervisningens innehåll och undervisningsmetoderna i all utbildning.

Välfärdssamhället byggs enligt principen om hållbar utveckling så att den nuvarande befolkningens behov

tillgodoses utan att kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov äventyras.

En hållbar utveckling främjas i utbildningen och forskningen.

Det finländska undervisningsteknologiska kunnandet skall lyftas till hög internationell nivå. Detta sker genom utnyttjande av den pedagogiska kunskap som uppkommer via projekt med virtuell undervisning, i andra utvecklingsprojekt och i undersökningar. Det finns skäl att ytterligare öka användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen och studierna. Det gäller också att se till att de studerande i utbildningen får tillräckliga färdigheter för att bedöma innehållet i informationen på nätet och att hantera informationsflödet.

Utvecklingen av virtuella studieerbeter med högklassiga pedagogiska och kommunikationstekniska egenskaper stöds och lärarnas grundutbildning och fortbildning förstärks.

Det regionala utvecklingsarbetet och utbildningens tillgänglighet stöds med nya arbetsbaserade utbildningsar-

rangemang och nätundervisningstjänster som tar hänsyn till kommunernas och skolornas olika utgångslägen.

Bristande jämlikhet samt utslagning förbindras genom att alla skolor förses med effektiva datakommunikationsförbindelser till rimliga anslutnings- och brukskostnader, vilket främjar tillgången till likvärdiga och högklassiga utbildningstjänster i hela landet.

Samverkan mellan utbildning, forskning och arbetsliv

De omvandlingar som skett i samhället, i sättet att organisera arbetet och i arbetets innehåll utgör en central utgångspunkt för utvecklandet av utbildnings- och forskningssystemet. Å andra sidan är utbildningen och forskningen av central betydelse för utvecklingen i samhället och arbetslivet. De allt snabbare förändringarna i vår omvärld förutsätter att samverkan mellan utbildning, forskning och arbetsliv ytterligare stärks.

Ett centralt utvecklingsdrag inom världsekonomin är att funktioner och företag bildar nätverk. Till detta hör att produktionsprocesser ombildas, funktioner utlokaliseras och

arbetsorganisationer, yrken, arbetssätt och kompetensbehov genomgår allt snabbare förändringar. För att kunna svara på dessa utmaningar måste läroanstalterna intensifiera sina kontakter med arbetslivet. Samarbete behövs både när det gäller att förutse utbildningsbehoven och när det gäller att planera, genomföra och utvärdera utbildningen.

Kompetens har blivit allt viktigare vid utvecklingen av regionerna. Lärande och innovationsverksamhet på arbetsplatserna har utvecklats till allt viktigare former av kompetensutveckling. Framtidens nya innovationer är oftast tvärvetenskapliga och baserar sig på samarbete mellan flera olika branscher. Läroanstalternas betydelse vid utvecklingen av arbetslivet och arbetstagarnas roll vid utvecklingen av det egna arbetet accentueras. Det behövs regionala, branschövergripande samsamarbetsnätverk mellan utbildningen, forskningen och arbetslivet.

Samverkan mellan högskolor och andra läroanstalter och arbetslivet stärks och karriär- och rekryteringstjänsterna förbättras.

Kvaliteten på praktiken under studierna och på inläringen i arbetet höjs.

Förutsättningarna för en balanserad alternans mellan arbete och utbildning förbättras.

För dem som är verksamma i arbetslivet skapas smidigare möjligheter att upprätthålla sin yrkesskicklighet och höja sin utbildningsnivå vid sidan av arbetet.

En kompetent forskarkår utgör en viktig resurs i näringslivet och i arbetslivet i övrigt. När det gäller andelen personer som bedriver forskningsarbete ligger Finland i täten internationellt sett. Växelverkan mellan arbetslivet och forskningen bidrar till spridningen av högklassig kunskap och kompetens och till uppkomsten av nya innovationer. Genom att teknologiska och sociala innovationer utnyttjas blir det också möjligt för traditionella näringar att förnya sig. Inom innovationsverksamheten bör man utnyttja också de möjligheter som de humanistiska vetenskaperna och samhällsvetenskaperna erbjuder.

Förutsättningarna för innovationsverksamheten stärks genom att man satsar på för Finland viktiga forskningsområden, tryggar nya tillväxtområden och

utvecklar forskarutbildningen. Principerna för samarbetet mellan högskolorna och näringslivet klargörs och högskolornas förutsättningar att främja utnyttjandet av forskningsresultaten förbättras.

Tillgången på forskare säkras genom att man sörjer för den vetenskapliga forskningens status och forskarbanans attraktionskraft.

Utveckling av den vuxna befolkningens utbildningsmöjligheter

Ett viktigt utvecklingsobjekt inom utbildningssystemet är att förbättra den vuxna befolkningens utbildningsmöjligheter. Den finländska välfärden är beroende av kompetens och en hög bildningsnivå hos den vuxna befolkningen. Finlands internationella konkurrenskraft förutsätter tillgång på yrkeskunnig arbetskraft och en kontinuerlig höjning av kompetensnivån. Samtidigt måste man sörja för den sociala kohesionen, jämlikheten och stärkandet av det civila samhällets verksamhetsbetingelser. För att man skall kunna svara på den vuxna befolkningens utbildningsbehov behövs ett intensivt samarbete mel-

lan de olika förvaltningsområdena. Inom vuxenutbildningen beaktas behoven hos bägge språkgrupperna.

På grund av det stora bortfall som den åldrande befolkningen förorsakar räcker de unga åldersklasserna inte till för att fylla de arbetsplatser som blir lediga. Det faktum att de vuxna har en lägre utbildningsnivå än de unga gör det svårt att placera vuxna i nya ledigblivna arbetsplatser. Utbildningssystemets uppgift är att skapa möjligheter för hela den vuxna befolkningen i arbetsför ålder att skaffa sig en gedigen yrkeskompetens och att kontinuerligt utveckla kompetensen. Vuxenutbildningen har en viktig roll också när det gäller att utveckla strukturerna på arbetsmarknaden och arbetsplatserna samt att främja arbetsrotation. Med vuxenutbildningens hjälp främjas en positiv utveckling i fråga om förhållandet mellan yrkesverksamma personer och personer utanför arbetslivet. Strävan är att höja sysselsättningsgraden till ca 75 %. Genom att utveckla inlärningsmöjligheterna för vuxna stärker man den arbetsföra befolkningens vilja och möjligheter att orka i arbetslivet och förlänger individernas yrkeskarriär som helhet. Samtidigt fästs särskild vikt vid dem vars yrkesbana är osäker på grund av svag

grundutbildning.

En aktuell utmaning för vuxenutbildningspolitiken är strävan att stödja samhällelig enhet och aktivt medborgarskap. Bildningstjänsterna spelar en central roll i synnerhet när det gäller den åldrande befolkningens möjligheter till välbefinnande och ett aktivt liv. När vuxenutbildning ordnas fästs uppmärksamhet vid tillräcklig tillgång till studier med fri inriktning och allmänbildande studier.

Ett insatsområde under planperioden är att som ett led i politiken för livslångt lärande öka den vuxna befolkningens utbildningsmöjligheter.

Genom vuxenutbildning produceras snabbt och smidigt yrkeskunnig arbetskraft för alla uppgiftsnivåer och alla yrken. Utvecklingen på arbetsplatserna stöds med hjälp av vuxenutbildning.

Det utbildningsutbud som riktar sig till vuxna utvecklas både som examensinriktad utbildning och som fortbildning på det sätt som faller sig naturligt för respektive utbildningsstadium.

Det civila sambällets verksamhetsbetingelser och den

sociala sambörigheten stärks. Detta sker genom ett mångsidigare utbud och bättre tillgänglighet i fråga om fritt bildningsarbete och allmänbildande vuxenutbildning.

Utbildningsmöjligheter och jämlikhet

Utbildningsmässig grundtrygghet

Jämlikhet när det gäller utbildningsmöjligheter utgör grunden för vår välfärd. Var och en skall ha lika rätt till undervisning utgående från sin förmåga och sina särskilda behov samt till möjligheter att utveckla sin personlighet oberoende av ekonomisk ställning. En välfungerande grundtrygghet i utbildningshänseende bidrar till att motverka utslagning.

Statsrådet gav år 2002 en redogörelse om vilka verkningar de nya skollagarna haft och om hur de i lagarna uppställda målen har nåtts. I redogörelsen konstaterades att särskilt avseende skall fästas vid att den utbildningsmässiga grundtryggheten tillgodoses. Utvecklingsbehoven gäller åtgärder för att garantera elevernas utbildningsmässiga rättigheter.

Det allmännas uppgift är att garantera alla medborgare utbildningsmöjligheter oberoende av kön, bemynt, ålder, språk eller ekonomisk ställning.

Tillgången till förskoleundervisning och grundläggande utbildning tryggas i hela landet. Identifieringen av inlärnings-svårigheter och tidigt ingripande ägnas särskild uppmärksamhet. Special- och stödundervisningen utökas i den grundläggande utbildningen för att barn och unga med inlärnings-svårigheter skall kunna uppnå bättre inlärningsresultat.

Kontakter etableras mellan grundskolorna och yrkesläroanstalterna för att problemen hos de ungdomar som går ut grundskolan och söker till yrkesutbildning skall kunna identifieras och lösas.

För att trygga likvärdiga möjligheter att delta i utbildning behövs riktade åtgärder till grupper som är mindre benägna att delta.

Det görs utvärderingar av i vilken mån elevernas och studenternas rättigheter förverkligas, om utbildning finns tillgänglig och är jämlik och i vilken

utsträckning de åtgärder som tillgrips är effektiva.

Tillgången till utbildningstjänster

Åtgärder för att utveckla kompetensen och höja utbildningsnivån
Befolkningens utbildningsnivå har höjts snabbt under de senaste decennierna. Ovan beskrivna förändringar i omvärlden förutsätter att befolkningens och arbetskraftens utbildningsnivå och kompetens ytterligare höjs.

Målet är att andelen personer i åldern 25–29 år som avlagt examen minst på andra stadiet stiger från nuvarande 85 % till minst 90 % och att andelen personer i åldern 30–34 år som avlagt examen på högre nivå stiger från nuvarande 40 % till minst 50 % av befolkningen före 2015.

Utgångspunkter för utbildningsutbudet och fördelning av totalvolymen

Den yrkesinriktade utbildningen dimensioneras enligt det prognostiserade arbetskraftsbehovet. Målet är å ena sidan att erbjuda yrkesinriktad

utbildning för hela den åldersklass som går ut grundskolan eller gymnasiet och å andra sidan att höja de vuxnas kompetensnivå och upprätthålla den. Vägen vidare från avlagd yrkesinriktad grundexamen till högskolorna tryggas. Bägge språkgruppernas utbildningsbehov tillgodoses på lika grunder.

Hela den åldersklass som går ut grundskolan eller gymnasiet erbjuds en möjlighet att genomgå yrkesinriktad eller vetenskapligt inriktad utbildning inom grundläggande yrkesutbildning, vid yrkeshögskolor eller universitet.

Målet för 2008 är att 25 % av yrkeshögskolornas nya studerande och 2–3 % av universitetens nya studerande har genomgått yrkesutbildning på andra stadiet efter genomgången grundskola.

Särskild uppmärksamhet ägnas en jämnare könsfördelning bland dem som påbörjar yrkesutbildning eller gymnasieutbildning.

För att arbetskraftsbehovet skall kunna tillfredsställas i en situation då befolkningen åldras och för att sysselsättningsgraden skall kunna höjas

måste effektiviteten i utbildningssystemet förbättras.

Övergången till fortsatta studier påskyndas, genomströmningen förbättras och mångdubbel utbildning minskas. De som tidigare avlagt en yrkesinriktad examen på samma utbildningsstadium hänvisas i regel till för dem lämpliga vuxenutbildningsprogram. Målet är å enda sidan är att göra det möjligt för dem som avlagt examen på andra stadiet att snabbt gå vidare till fortsatta studier och å andra sidan att förkorta studietiderna för dem som redan avlagt en examen på samma nivå.

Att utbildningen slutförs betonas som en resultatfaktor i all den utbildning efter grundstadiet som leder till examen. Resultatkriterierna skall dock också bidra till att specialundervisning ordnas.

Utbildningsmålen i fråga om antalet nybörjare år 2008 presenteras i tabell 3 och målen för antalet nybörjare enligt utbildningsområde i den utbildning som riktar sig till unga i tabell 4. I en bilaga till utvecklingsplanen presenteras beräkningsgrunderna

Tabell 3.
 Utbildningsmål i fråga om antalet nybörjare år 2008 ⁽⁴⁾

Utbildning	Nybörjarmål år 2008			Nybörjare 2002 Sammanlagt
	Utbildning avsedd för unga	Utbildning avsedd för vuxna	Sammanlagt	
Gymnasium				
gymnasiestudier	36 000	5 000	41 000	41 000
ämnesstudier (5)		15 000	15 000	13 000
Grundläggande yrkesutbildning				
grundexamina (6)	45 700	13 500	59 200	60 700
yrkes- och specialyrkesexamina (7)		49 000	49 000	38 000
annan tilläggsutb. (8)		5 000	5 000	5 900
Yrkehögskola				
grundexamina	25 900	6 000	31 900	31 400
påbyggnadsexamina		2 000	2 000	200
specialiseringsstudier		5 000	5 000	6 000
öppen yrkehögskola (5)		20 000	20 000	7 600
Universitet				
grundexamina (9)	18 900	5 000	23 900	24 600
forskarutbildning (10)		2 000	2 000	
specialiseringsstudier (11)		6 000	6 000	
öppet universitet (5)		90 000	90 000	85 000
Fritt bildningsarbete (8)				
		24 000	24 000	20 500
Yrkesinriktad grundutbildning				
	90 500	24 500	115 100	117 000

(4) Utbildning på undervisningsministeriets förvaltningsområde

(5) Antal deltagare

(6) En del av läroavtalsutbildningen, nybörjarmålen för år 2008 inbegriper inte undervisningen i huslig ekonomi omfattande 20 studieveckor, undervisningen och handledningen för handikappade i tränings- och rehabiliteringssyfte eller den förberedande utbildningen för invandrare.

(7) En del av läroavtalsutbildningen

(8) Studerande per år

(9) Siffrorna för år 2002 antal personer som för första gången skrivit in sig i utbildning med start detta år, innehåller 5 080 som valts genom särskilt urval

(10) Forskarutbildning på heltid

(11) Målet för universitetens fortbildning är genomsnitt ca 100 000 studerande per år under avtalsperioden 2004–06, vilket inbegriper ca 6 000 studerande som bedriver specialiseringsstudier.

Tabell 4.

Nyborjarmål efter utbildningsområde i utbildning avsedd för unga (12)

<i>Utbildningsområde</i>	<i>Nyborjarmål år 2008</i>	<i>varav svenskspråkig utbildning</i>
Naturbruk	7 200	440
Grundläggande yrkesutbildning	2 800	190
Yrkeshögskola	1 000	70
Universitet	3 400	180
Teknik och kommunikation	32 900	1 390
Grundläggande yrkesutbildning	20 700	800
Yrkeshögskola	8 400	400
Universitet	3 800	190
Handel och administration	17 500	1 170
Grundläggande yrkesutbildning	5 800	320
Yrkeshögskola	6 900	320
Universitet	4 800	530
Turism-, kosthålls- och ekonomibranschen	7 300	360
Grundläggande yrkesutbildning	5 900	280
Yrkeshögskola	1 400	80
Social- och hälsovårdsbranschen	15 100	760
Grundläggande yrkesutbildning	7 600	320
Yrkeshögskola	5 800	350
Universitet	1 700	90
Kultur	4 500	340
Grundläggande yrkesutbildning	2 200	180
Yrkeshögskola	1 800	120
Universitet	500	40
Humanistisk och pedagogisk utbildning	6 000	540
Grundläggande yrkesutbildning	700	80
Yrkeshögskola	500	60
Universitet	4 800	400
Skyddsbranschen	50	
Yrkeshögskola	50	
Sammanlagt	90 550	5 000

(12) Utbildning på undervisningsministeriets förvaltningsområde

enligt studieområde för de mål som anges i tabell 4. Dessa beräkningsgrunder har statsrådet inte tagit ställning till.

De uppställda målen för utbildningsutbudet för år 2008 bedöms på basis av samhällsutvecklingen, den ekonomiska utvecklingen och arbetskraftsutvecklingen under åren 2004–2005. Målen revideras vid behov genom ändringar i utvecklingsplanen.

Utbildningsgaranti

Av dem som slutfört grundskolan söker 97 % till utbildning på andra stadiet samma år. 90 % påbörjar gymnasieutbildning eller yrkesutbildning samma år de gått ut grundskolan. Dessutom påbörjar 3 % påbyggnadsundervisning i den grundläggande utbildningen. För de ungdomar som går ut grundskolan skapas en utbildningsgaranti genom följande åtgärder.

För att trygga den enskilda individens karriär och livskvalitet, för att samhället och arbetslivet skall fungera och utslagning förbindras måste målet vara att hela åldersklassen bereds möjlighet till fortsatta studier efter

grundskolan. Målet för år 2008 är att minst 96 % av dem som går ut grundskolan skall börja studera i gymnasium, i yrkesutbildning eller i påbyggnadsundervisning i den grundläggande utbildningen.

I syfte att stödja de ungas karriärplanering och studieval startas ett utvecklingsprojekt kring elevhandledning med särskild tyngdpunkt på elevhandledningen i de högre årskurserna i den grundläggande utbildningen. Syftet är att utveckla handledningstjänsterna dels genom ett förbättrat samarbete mellan den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen, yrkesutbildningen, arbetslivet, den offentliga arbetskraftsservicen och ungdomsverksamheten, dels genom personalutbildning. Det utarbetas lösningar som skall garantera tillräcklig och kvalitativ elevhandledning i de högre årskurserna.

Den påbyggnadsundervisning som ges i samband med den grundläggande utbildningen och finansieringen av den utvecklas så att den också vid yrkesläroanstalter kan ordnas som en utbildningsform med uppgift att ge

orientering i yrkesutbildningen och förbindra studieavbrott.

Antagningen av studerande till den grundläggande yrkesutbildningen och gymnasiet utvecklas så att de som avslutar grundskolan samma år garanteras tillträde till utbildning. Vid antagningen av studerande till den grundläggande yrkesutbildningen säkras även tillträde till utbildning för dem som saknar yrkesutbildning.

Uppföljningen samt den personliga handledningen och rådgivningen i fråga om dem som inte fått någon studieplats efter den grundläggande utbildningen utvecklas i samarbete med arbetskraftsmyndigheterna.

Det görs en utredning av hur de unga söker till och antas till yrkesutbildning samt om studieframgång och avbrott. De åtgärder som behövs med anledning av utredningen vidtas.

Åtgärder sätts in för att de studerande skall slutföra sin utbildning och avlägga examina. Detta sker genom att studiehandledningen, studieformerna och studiestödet utvecklas. Vidare utvecklas utbildningens finansiering så att den baserar sig på

resultat och har en sporrande effekt.

Mål anges för ansökan, inledande av studier och avläggande av examina inom utbildningen på andra stadiet och för vilka resultat utbildningen skall ge. Måluppnåelsen följs årligen.

Antagningen av studerande till högskolorna

Finländska ungdomar kommer relativt sent ut på arbetsmarknaden, vilket bl.a. beror på sen studiestart och utdragna studier. De studerande är i genomsnitt 21 år när de inleder studierna efter gymnasiet. Av de nya studenterna antogs 11 000 till högskolestudier år 2002. Sammanlagt 43 000 personer med studentexamen inledde studier vid högskolorna år 2001. År 2002 var de som avlade yrkeshögskoleexamen i genomsnitt 25 år. Motsvarande ålder för dem som avlade högre högskoleexamen och doktorsexamen var 27 respektive 36 år i genomsnitt.

Antagningen av studerande till högskolorna utvecklas med målet att öka andelen nybörjare som har avlagt studentexamen samma år.

Vuxenutbildning

Ett av målet för dimensioneringen av utbildningen för den vuxna befolkningen på lång sikt är att de vuxna årligen skall ha möjlighet att delta i utbildningsavsnitt på 1-2 veckor och i grundlig kompetensutveckling ca ett halvt år med 10-15 års mellanrum.

Utbudet av utbildning som leder till grundexamen och ordnas som vuxenutbildning dimensioneras i yrkesläroanstalterna, yrkeshögskolorna och universiteten så att det motsvarar ca 20 % av det totala antalet nybörjare.

Särskilda insatsområden vid dimensioneringen av den yrkesinriktade vuxenutbildningen på andra stadiet är att öka utbildningen inom maskin- och metallbranschen, bil- och transportbranschen, social- och hälsovårdsbranschen samt buslig ekonomi och rengöringservice.

Särskilda insatsområden vid dimensioneringen av vuxenutbildning som leder till yrkeshögskoleexamen är att öka utbildningen inom maskin- och metallbranschen och byggnadsbranschen. Det startas ett sär-

skilt program avsett att tillgodose det behov av arbetskraft som bl.a. förorsakas av att tekniker som arbetskraft faller bort. Syftet med programmet är att ordna produktionsinriktad utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen och utbildning som förbereder för specialyrkesexamen främst för personer som har genomgått yrkesutbildning på andra stadiet.

De 5 000 nybörjarna inom universitetens vuxenutbildning antas fördela sig så att ca 3 500 påbörjar studier inom särskilda magisterprogram, ca 1 000 går från öppet universitet till examensinriktad utbildning medan dessutom ca 500 nybörjare väntas vara i behov av examensinriktad fortbildning.

Långsiktsmålet vid dimensioneringen av utbudet av utbildning som leder till påbyggnadsexamen vid yrkeshögskola är att påbyggnadsexamen kan avläggas av ca 20 % av dem som avlagt grundexamen.

Det program för extra åtgärder inom yrkesutbildningen för vuxna (Kunskapslyftet), som inleddes 2003 och pågår till 2007, fastställs i början av

planperioden. Programmets verkningar har inte beaktats i de kvantitativa målen för examina. De resurser som frigörs efter programperiodens slut kanaliseras till åtgärder för att förbättra vuxnas möjligheter att gå vidare från grund- och yrkesexamina till specialyrkesexamina samt till högskolestudier på basis av en examen på andra stadiet, på institutnivå och inom yrkesutbildning på högre nivå.

Programmet Kunskapslyftet fastställs så att utbildning årligen kan ordnas för ca 10 000 nybörjare.

Vid dimensioneringen av det fria bildningsarbetet beaktas sektorns specialuppgifter när det gäller att främja social samhörighet och aktivt medborgarskap samt att utveckla inlärningsfärdigheter. Vid dimensioneringen beaktas också den åldrande befolkningens behov av färdigheter för informationssamhället och andra bildningsbehov.

Regional jämlikhet

Utbildningsutbudet skall stöda regionernas närings- och välfärdsstrategier. Samtidigt bör det sörjas för att utbildningsmöjligheterna är likvärdiga i

olika delar av landet. De regionala skillnaderna i fråga om benägenheten att söka till gymnasieutbildning och yrkesutbildning efter grundskolan är stora. Motsvarande situation råder efter slutförda gymnasiestudier.

De regionala skillnaderna i utbudet av utbildning efter grundskolan och högre utbildning minskas.

Den dialog som förts mellan undervisningsministeriet, utbildningsstyrelsen och förbunden på landskapsnivå om dimensioneringen av utbildningen fortsätts. Målet är att de mål för utbildningsutbudet i landskapet som förbunden uppställt eller berett för år 2008 kan beaktas i till-

räcklig grad när utvecklingsplanen genomförs och när besluten om tillstånden att ordna yrkesutbildning fattas samt i målb- och resultatavtalen mellan undervisningsministeriet och högskolorna.

Examina

Mål för avlagda examina för 2008 anges i tabell 5.

Lärare och övrig personal

En högklassig lärarutbildning borgar för ett välfungerande och kvalitativt utbildningssystem. De linjer som dragits upp för antagningen till lärar-

Tabell 5.
Mål för avlagda examina 2008

Studentexamina	37 000
Yrkesinriktade grundexamina	37 000
Yrkesexamina	22 000
Specialyrkesexamina	8 000
Yrkeshögskoleexamina	26 000
Påbyggnadsexamina vid yrkeshögskola	2 000
Lägre högskoleexamina	8 000
Högre högskoleexamina	15 000
Doktorsexamina	1 600

utbildning, de pedagogiska studierna, lärarfortbildningen och lärarutbildningens status har tagits med i utvecklingsprogrammet för lärarutbildningen för 2001–2005. En utvärdering av utvecklingsprogrammet görs år 2005.

Lärarnas grundutbildning

En arbetsgrupp för utredning av lärarbehovet har gjort en prognos av utvecklingen i fråga om lärarbehovet inom den allmänbildande utbildningen, yrkesutbildningen och det fria bildningsarbetet fram till 2020. Enligt utredningen kommer det år 2020 att behövas över 62 300 lärare i huvudsyssla, vilket är nästan 500 färre än år 2002. För att kunna dimensio-

nera behovet av grundutbildning har man beaktat att lärarreserven kan bli påverkad av faktorer som att lärare avgår under pågående yrkeskarriär eller går i pension eller att antalet studerande förändras.

De åldersklasser som undervisas av ämneslärare i grundskolan och gymnasiet samt av lärare i yrkesläroanstalterna är som störst i slutet av detta och i början av nästa årtionde. Samtidigt minskar lärarreserven snabbt på grund av att lärare går i pension. Antalet personer som inleder lärarutbildning måste därför höjas så mycket som möjligt i början av planperioden. Också det ökande behovet av elevhandledning, eventuell specialundervisning i gymnasiet och en svag behörighetssituation i vissa lärarkate-

gorier måste beaktas i antalet nya lärarstuderande.

Centrala frågor vid utvecklingen av den allmänbildande lärarutbildningens innehåll är övergången till en enhetlig grundläggande utbildning och läroplansreformerna i grundskolan och gymnasiet.

För att lärarbehovet skall tillgodoses måste sammanlagt 25 400 studerande antas under åren 2003–2008. Antalet nybörjare ökas i utbildningen av lärare i främmande språk och matematiska ämnen, i grundutbildningen av speciallärare och studiehandledare samt i den pedagogiska utbildningen av yrkeslärare. Inom den svenskspråkiga lärar-

Tabell 6.

Målen för antalet nybörjare inom lärarutbildningen år 2008

	Grundläggande utbildning och gymnasieutbildning	Yrkes- utbildning	Fritt bild- ningsarbete	Samman- lagt
Klasslärare	900			900
Specialundervisning	430	70		500
Elev-/studiehandledare	120	70		190
Ämneslärare/lärare i gemensamma studier	1 120	300	90	1 510
Lärare i yrkesstudier		1 200		1 200
Sammanlagt	2 570	1 640	90	4 300

utbildningen gäller ökningarna klasslärarutbildningen, speciallärarutbildningen, studiehandledarutbildningen och den yrkespedagogiska lärarutbildningen.

Vid utvecklingen av lärarutbildningen fästs särskild uppmärksamhet vid sådana färdigheter som behövs vid studiehandledning, vid undervisningen av elever och studerande med annorlunda inlärningssätt och särskilda behov, vid undervisningen av invandrare samt vid användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen.

Vid dimensioneringen av studierna i lärarutbildningen, i synnerhet i den kompletterande lärarutbildningen, fästs uppmärksamhet vid att tidigare studier och undervisningserfarenhet beaktas.

Fortbildning för undervisningspersonalen

Staten svarar för de pedagogiska studierna för undervisningspersonalen och för andra studier som medför behörighet. I statens finansieringsansvar ingår också utbildningspolitiskt viktig kompletterande utbildning för

undervisningspersonalen. Ansvaret för annan anskaffning av fortbildning för undervisningspersonalen bärs i första hand av arbetsgivarna. Staten deltar i utgifterna för fortbildningen inom ramen för det kalkylmässiga statsandelssystemet inom undervisningsverksamheten.

I fråga om yrkesutbildningen förutsätter en revidering av lärararbetets karaktär och innehåll att ett särskilt utvecklingsprojekt inleds.

Utbildningspolitiska insatsområden i personalutbildningen inom undervisningsväsendet är ledningen av läroanstalterna, utvärderingen och utvecklingen av samarbetet, åtgärder för att bantera sociala problem, hälsokunskap, användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen, inläring i arbetet och kontakter med arbetslivet samt utbildning som hänför sig till den ökade kulturella mångfalden i sambället. Målet är att ca 22 000 lärare årligen deltar i fortbildning på de utbildningspolitiska insatsområdena.

Ett utvecklingsprojekt som gäller lärarna inom yrkesutbildningen och yrkesläroanstalterna startas. Syftet med projektet är

att säkra utbildningens kvalitet och sörja för att den motsvarar arbetslivet samt att höja läraryrkets status.

Utbildningen för invandrare

Invandringen till Finland kommer ytterligare att öka under de närmaste åren. De största invandrargrupperna kommer från närområdena. Också behovet av utländsk arbetskraft antas öka under planperioden. Åtgärder för att svara mot den växande invandringen är i första hand att utveckla det allmänna utbildnings- och forskningssystemet så att invandrarnas särskilda behov beaktas. Möjligheterna för invandrarflickor och -kvinnor att delta i utbildning utvecklas.

I utbildningen satsas särskilt på att invandrareleverna och -studerandena skall få tillräckliga kunskaper i finska eller svenska, eftersom detta lägger grunden till fortsatta studier och gör det möjligt för dem att integreras i det finländska samhället. Möjligheterna för invandrareleverna att bevara och utveckla sitt modersmål stöds för att eleverna skall uppnå en fungerande tvåspråkighet.

Tolerans och en positiv inställning till olika kulturer betonas i all

undervisning. Minoritets- och människorätsfrågor integreras systematiskt i lärarnas grundutbildning och fortbildning. Forsknings- och utvecklingsprojekt som bidrar till goda etniska relationer stöds. Genom att utveckla läroböcker och läromedel försöker man förbättra kännedomen om olika minoriteter.

En lyckad invandrapolitik förutsätter ett intensivt samarbete över förvaltningsgränserna. Undervisnings- och arbetsförvaltningen utgör centrala instanser när det gäller en smidig och effektiv integrering av invandrare. Samarbetet mellan dem intensifieras och arbetsfördelningen preciseras.

Den legislativa och finansiella grunden för den grundläggande utbildningen för invandrare utreds. Syftet är att precisera invandrarnas rättigheter. Den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen förlängs till ett läsår.

De unga invandrarnas möjligheter att delta i gymnasieutbildning förbättras. Målet för 2008 är att andelen elever med invandrarbakgrund bland gymnasieeleverna klart skall ha ökat jämfört med nuläget.

Arbetet för att förbättra

invandrarstuderandenas möjligheter att få en studieplats efter den utbildning som förbereder för grundläggande yrkesutbildning effektivteras. I synnerhet skall invandrarnas möjligheter att delta i läroavtalsutbildning förbättras. Studieavbrotten inom yrkesutbildningen bland invandrarstuderande minskas med hjälp av stödundervisning och arrangemang med stödpersoner samt undervisning på invandrarernas eget språk.

Invandrarnas andel bland högskolestuderandena utökas bl.a. så att antagningen av studerande, språkutbildningen och informationen riktad till invandrare utvecklas. Vidare utökas den utbildning som förbereder för yrkeshögskolestudier.

Invandrarnas möjligheter att utnyttja den utbildning de skaffat sig utomlands förbättras genom smidigare sätt att räkna sig tillgodo tidigare studier och kompetens och genom behövlig fortbildning.

Den språk- och kulturutbildning som riktar sig till invandrare utvidgas och arbetsfördelningen mellan förvaltningsområdena preciseras.

Styrsystem och finansiering

Förvaltningen och styrsystemet

För att utbildnings- och forskningsystemet skall fungera behövs god förvaltning och fungerande finansierings- och andra styrmekanismer. Genom en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan de olika beslutande nivåerna och samarbete mellan de olika parterna samt en resultatgivande styrning kan man försäkra sig om att de utbildnings- och forskningspolitiska målen uppnås. Revideringen av lagstiftningen, avvecklandet av normstyrningen, decentraliseringen av beslutsfattandet och förnyandet av finansieringssystemet har medfört ett ökat behov att utveckla utbildningsförvaltningen samt i synnerhet utvärderingsverksamheten och resultatstyrningen till stöd för målsättningen och kontrollen av måluppnåelsen.

Styrsystemen inom utbildning och forskning utvecklas och samordnas så att systemen bidrar till att de utbildnings- och forskningspolitiska målen uppnås på lång sikt. Genom mål- och resultatstyrning stärks samordningen av målen och resurserna. Ett pilotprojekt som gäller mål- och resul-

tatstyrning startas inom yrkesutbildningen.

Läroanstalternas regionala samverkan stärks med beaktande av behoven i båda språkgrupperna.

Styrningen av universiteten utvecklas så att deras autonomi stärks.

Styrinstrumenten inom vuxenutbildningspolitiken stärks så att verksamheten kan planeras och följas upp som en helhet och enligt delområden och att utbildningen kan riktas till sådana grupper som är underrepresenterade inom vuxenstudierna. Utbudet och tillgången också i glesbygden tryggas.

Finansieringen av utbildningen och forskningen

Förutsättningarna för en långvarig ekonomisk tillväxt är en stabil ekonomisk politik, öppna marknader, förbättrad sysselsättning och beredskap till omstrukturering. Ett fungerande utbildnings- och forskningssystem förutsätter en tillräcklig nivå på den offentliga finansieringen, genom vilken tillgången till utbildnings- och forskningsservice kan säkras och internationell konkurrenskraft

uppnås.

God kvalitet på utbildningen, en modern forsknings- och teknologimiljö samt en informations- och kommunikationsteknologisk infrastruktur lägger grunden till välfärden. Utvecklingsbehoven under planperioden gäller åtgärder för att förbättra förutsättningarna för livslångt lärande, förhindra utslagning, trygga tillgången på arbetskraft, utveckla undervisningens kvalitet och förkorta genomströmningshastigheten samt förbättra förutsättningarna för forsknings- och utvecklingsverksamheten.

Målet är att den offentliga finansieringen av utbildning och forskning skall ligga på en hög nivå internationellt sett. Den utbildning som leder till examen skall vara avgiftsfri för studerandena i samma utsträckning som för närvarande. De resurser som frigörs när åldersklasserna bli mindre används för att utveckla utbildningen.

En tillräcklig nivå på universitetens basfinansiering tryggas lagstiftningsvägen med beaktande av universitetens allt mer omfattande uppgifter.

Statsandelssystemets nuvarande struktur utvecklas. I

grunderna för hur statsandelen bestäms beaktas invandrare och andra särskilda grupper.

Finansieringssystemet för den grundläggande yrkesutbildningen utvecklas så att det i allt högre grad baserar sig på resultat och har en sporrande effekt. Resultaten i utbildningen skall beaktas i finansieringen av driftskostnaderna. Den resultatbaserade finansieringen skall också främja utbildning för unga i behov av specialundervisning.

Finansieringen av yrkeshögskolorna förnyas så att den blir mer sporrande och bättre beaktar yrkeshögskolans hela verksamhet. Vid allokeringen av basfinansieringen beaktas inte bara antalet studerande utan också antalet avlagda examina samt sådan forskning och sådant utvecklingsarbete vid yrkeshögskolorna som stöder den regionala utvecklingen. Genom basfinansieringen får också yrkeshögskolor av olika storlek en möjlighet att garantera sina studerande en högklassig basservice. I detta sammanhang förnyas också finansieringsarrangemangen för den yrkespedagogiska lärarutbild-

ningen. Yrkeshögskolornas nya och utvidgade uppgifter beaktas vid dimensioneringen av finansieringen.

Anordnare av vuxenutbildning ges stabila och tillräckliga verksamhetsbetingelser i förhållande till dimensioneringsgrunderna. Finansieringen riktas i enlighet med den vuxna befolkningens utbildningsbehov. Finansieringsgrunderna ändras så att de uppmuntrar utbildningsanordnarna att ordna också sådana ämnesstudier i gymnasiet som motsvarar kunskaps- och bildningsbehoven hos vuxna. Den yrkesinriktade tilläggsutbildningen tillförsäkras en stabil resursram som motsvarar arbetslivets och den vuxna befolkningens kunskapsbehov så att bl.a. efterfrågan på utbildning som förbereder för yrkes- och specialyrkesexamina tillgodoses och utbildningens kvalitet höjs. Prognostiseringen i fråga om den yrkesinriktade tilläggsutbildningen förbättras. Grunderna för hur finansieringen bestäms ses över.

Studiestödet utvecklas så att det sporrar till studier.

Forskningsfinansiering

I Finland har man med goda resultat satsat på forsknings- och utvecklingsverksamhet. En tillräcklig nivå på den offentliga forskningsfinansieringen i förhållande till den totala forskningsfinansieringen måste tryggas. Genom offentlig forskningsfinansiering garanteras en långsiktig och heltäckande grundforskning och forskarutbildning med förmåga att förnya sig samtidigt som innovationsverksamheten stärks. För att den infrastruktur som stöder forskningsverksamheten skall kunna upprätthållas och utvecklas måste den direkta budgetfinansieringen vara tillräcklig.

Finlands Akademi utgör den viktigaste utomstående finansiären av forskningen vid universiteten. Akademin ställning och roll som en kanal för den konkurrensbaserade forskningsfinansieringen och som central finansiär av grundforskningen stärks ytterligare på basis av den internationella utvärderingen av Akademin.

Universitetens grundforskning och forskarutbildning samt den infrastruktur som stöder forskningen tryggas genom offentlig forskningsfinansiering.

Högskolornas forsknings- och utvecklingsarbete inriktas

på att stärka den nationella och regionala innovationsverksamheten och på att stödja utvecklingsbehoven hos företagen och hos producenterna av välfärds-tjänster.

Forsknings- och innovationsverksamheten stärks genom att den konkurrensbaserade forskningsfinansieringen från Finlands Akademi och av omkostnadsanslagen samt universitetens basfinansiering utökas. Det satsas på lovande och för Finland viktiga forskningsområden och på etablering av nya forskningsområden. Uppkomsten av spetsenbeter och internationaliseringen i dem stöds särskilt. Den infrastruktur som stöder forskarutbildningen och forskningsverksamheten stärks.

Möjligheterna till samfinansiering inom forskningen utvecklas i syfte att bredda finansieringsgrunden och öka forskningens verkningsfullhet.

Utvärdering av utbildning och forskning

Utvärderingen utvecklas för att säkerställa att syftet med utbildningslagstiftningen nås, för att stödja en

utveckling av utbildningen och förbättra förutsättningarna för inläring. Syftet är att skaffa och analysera information som underlag för det riksomfattande utbildningspolitiska beslutsfattandet och för det regionala utvecklingsarbetet. Utvärderingsdata produceras med tanke på den lärande individen och hans eller hennes vårdnadshavare, läroanstalterna, utbildningsanordnarna och de nationella beslutsfattarna. Det är viktigt att också utvärderingsverksamheten utvärderas.

De som ordnar utbildning skall utvärdera den och bedöma vilken verkan utbildningen har samt delta i extern utvärdering av utbildningen. För den externa utvärderingen finns Rådet för utbildningsutvärdering, som finns i samband med undervisningsministeriet. För utvärderingen av universiteten och yrkeshögskolorna finns Rådet för utvärdering av högskolorna, också det i samband med undervisningsministeriet.

Genom regelbundna internationella utvärderingar av forskningen försäkras man sig om att forskningen och forskarutbildningen håller hög standard och skapar förutsättningar för förnyelse inom forskningssystemet. Finlands Akademi svarar för utvärderingarna inom de olika vetenskapsområdena samt för allmänna ut-

värderingar som gäller forskningens nuläge och nivå. Universiteten svarar för utvärderingen av kvaliteten på sin forskning och forskarutbildning. Vid genomförandet av utvärderingarna eftersträvas samarbete mellan de olika universiteten och andra instanser.

I sitt utvärderingsprogram skall Rådet för utbildningsutvärdering ta hänsyn till aktuella internationella och nationella utvärderingsprojekt samt behoven av utvärderingar på regional och lokal nivå. Resultaten av utvärderingsverksambeten skall kunna utnyttjas i det praktiska undervisningsarbetet och i det utbildningspolitiska beslutsfattandet och vid uppställandet av nya mål. Informationsutbytet och samarbetet mellan de instanser som deltar i utvärderingsverksambeten effektivteras.

Utvärderingsverksambeten inom den allmänbildande utbildningen, yrkesutbildningen och vuxenutbildningen utvecklas så att den täcker hela inlärmingsmiljön. Information produceras genom utvärdering av inlärningsresultat, av system och nuläge samt av temabelheter. Förutsättningarna för lokal utvärdering utvecklas. Utnyttjandet av utvär-

deringarna och deras verkningar följs och analyseras.

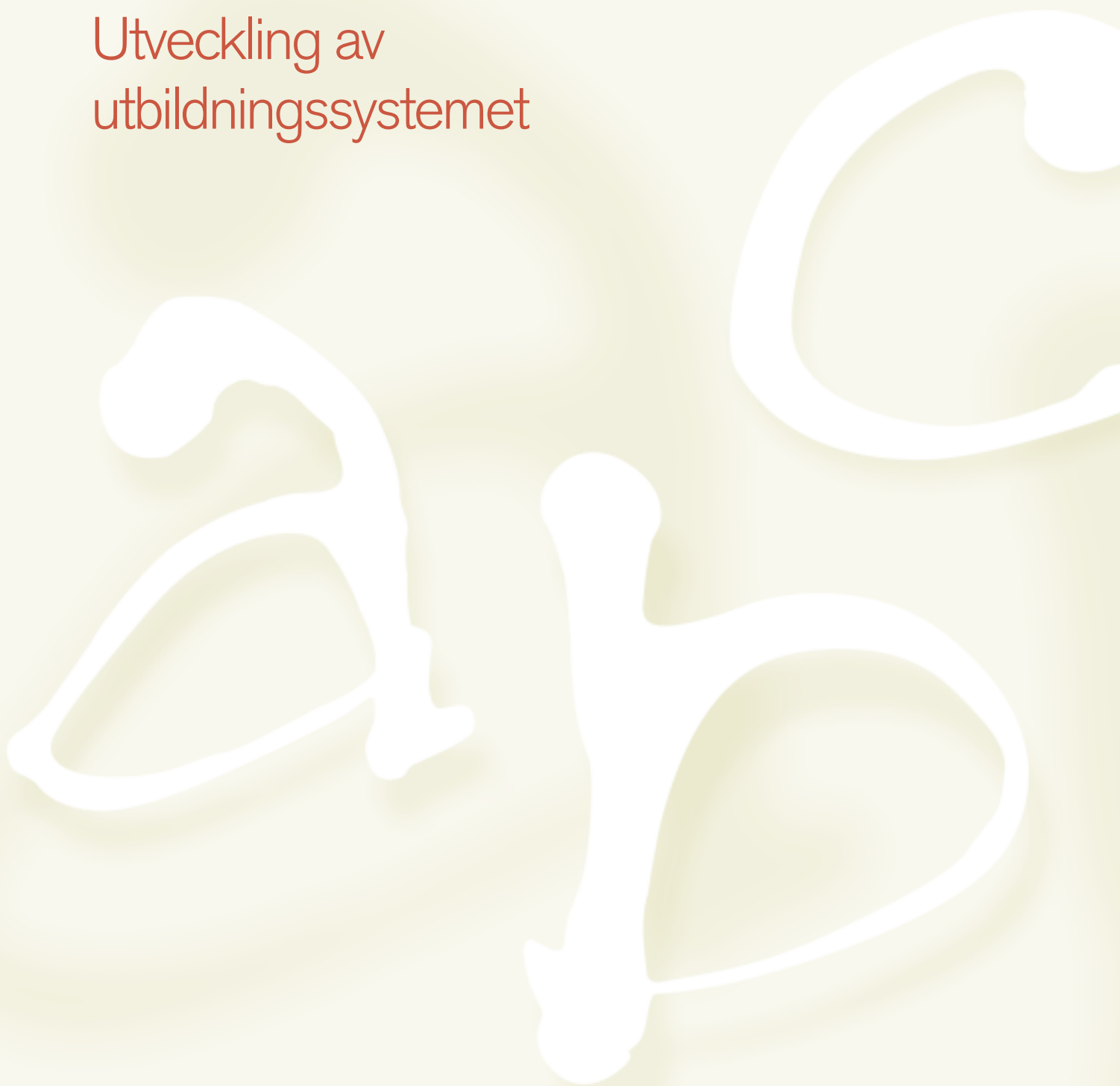
I de utvärderingar som gäller universiteten och yrkeshögskolorna betonas sambandet mellan utbildning, utvecklingsverksamhet och forskning. Vid sidan av utvärderingar av utbildningsprogram och temabelheter effektivteras uppföljningen av utvärderingsarbetets verkningar.

Under planperioden revideras de författningar som gäller Rådet för utvärdering av högskolorna. Syftet är att garantera en oavhängig utvärderingsverksamhet.

Datasystem som stöder utbildningsutvärdering utvecklas. Forskning och utbildning som gäller utvärderingsmetoder, kvalitet och verkningsfullhet främjas. Indikatorer som gäller utbildning utvecklas med beaktande av lokala, nationella och internationella behov.

Utvärderingen och finansieringssystemet utvecklas i syfte att främja forskningsverksamhetens kvalitet och verkan. Finlands Akademi utarbetar utvärderingar som gäller forskningens nuläge och nivå.

Utveckling av utbildningssystemet

Utbildningen på grundstadiet

Förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen har i uppgift att stödja elevernas utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar samt att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som de behöver i livet. Det centrala vid utvecklingen av utbildningen är att stärka den utbildningsmässiga grundtryggheten, utveckla undervisningens innehåll och undervisningsmetoderna, höja kvaliteten på inlärningsmiljön, vidta åtgärder för att förhindra utslagning samt stärka styrsystemet inom utbildningen.

Förskoleundervisningen

Skyldigheten att ordna förskoleundervisning samt rätten till avgiftsfri förskoleundervisning trädde i kraft den 1 augusti 2001, då också en reviderad läroplan togs i bruk. Förskoleundervisningen har fått en god start i hela landet. År 2002 deltog 94 % av sex-åringarna i förskoleundervisning. Förskoleundervisning kan ordnas i en skola, på en dagvårdsplats eller på någon annan lämplig plats. Den lagstiftning som gäller den grundläggande utbildningen tillämpas på försko-

leundervisningen oberoende av var den ordnas. Förskoleundervisningen är en del av det kontinuum som småbarnsfostran bildar och bidrar för sin del till att jämna ut sociala skillnader och skillnader i inlärningsfärdigheterna. Barn som deltar i förskoleundervisning börjar omfattas av transportförmån hösten 2004.

Stora undervisningsgrupper kan leda till att de mål som angivits i förskoleundervisningens läroplan inte uppnås och att elevens rätt till en sund och trygg studiemiljö inte förverkligas. En bedömning av vilka verkningar förskoleundervisningsreformen haft och hur de uppställda målen uppnåtts kommer att ges i en av riksdagen begärd redogörelse år 2004.

Kvaliteten på förskoleundervisningen utvärderas. År 2004 utarbetas en av riksdagen begärd redogörelse för vilka verkningar förskolereformen haft och hur de uppställda målen nåtts.

Den grundläggande utbildningen

I systemet för styrning av utbildningen är det fråga om hur väl lagstiftningen och dess mål förmedlas ända till

eleverna. De förändringar som skett i styrsystemet har fört med sig beslutanderätt och ansvar för utbildningsanordnarna. Utbildningsanordnarna har inom ramen för lagstiftningen möjlighet att besluta hur undervisningen ordnas och organiseras samt om sektoröverskridande åtgärder med utjämnande effekt på utbildningen utgående från specialbehoven i respektive servicestruktur. Utvecklingsåtgärder sätts in på att stödja och förbättra styrsystemets effektivitet, verkningsfullhet och ekonomi så att den utbildningsmässiga grundtryggheten säkerställs och elevernas rättigheter förverkligas.

Det görs en bedömning av hur de i grundlagen och lagen om grundläggande utbildning föreskrivna rättigheterna för eleverna förverkligas, i vilken mån tillgänglighet och jämlikhet i utbildningshänseende realiseras och hur resultatgivande utbildningen är.

Det görs en utredning av behovet av förändring i fråga om skolornas arbetstider. Lösningar som gäller total arbetstid för lärarna främjas.

Lagstiftningen och finansieringen ändras så att de stöder

det regionala utbildningsutbudet och samarbetet mellan läroanstalterna med beaktande av behoven i båda språkgrupperna.

Införandet av läroplanerna

Den nya timfördelningen för den grundläggande utbildningen och grunderna för läroplanerna tas gradvis i bruk före 1.8.2006. Enligt den nya läroplanen skall elevens förmåga att klara olika livssituationer och förmåga att lära sig lära utvecklas. De nya läroplanerna stärker ytterligare den utbildningsmässiga grundtryggheten och ger en bättre grund för utvärderingen av utbildningen. Vid utvecklingen av undervisningen har människosynen, kunskapssynen och inläringssynen en central ställning. Det är viktigt att läroplansreformen genomförs på lokal nivå och att den bättre kommer till synes i undervisningens kvalitet och resultat. För att målet språklig jämlikhet skall uppnås måste produktionen av läromedel med liten spridning beviljas offentlig finansiering.

Grunderna för läroplanerna revideras så att de bildar en logiskt framskridande helhet som bättre än förut stöder

elevernas inläring och utveckling. Läroplansgrunderna skall ligga till grund för en allsidig utvärdering av utbildningen.

Genomförandet av läroplansreformen stöds och utvärderas.

Måluppfyllelsen i den grundläggande utbildningen

I OECD:s Pisa-undersökning (2002) gjordes en bedömning av hur väl 15-åringar behärskar de kunskaper och färdigheter som är viktiga med tanke på det framtida samhället, arbetsuppgifterna och ett gott liv. Inlärningsresultaten i fråga om läsfärdighet, matematik och naturvetenskaper ligger i topp internationellt sett. Resultaten visade att vårt utbildningssystem har lyckats se till att en god prestationsnivå kan uppnås likvärdigt i hela åldersklassen.

Utvärderingsresultaten visar att inlärningsresultaten varierar mellan och inom skolorna också i Finland, även om skillnaderna är mindre än i OECD-länderna över lag. Utmaningen i framtiden blir att undersöka växelverkan med skolornas omvärld och hur den kan förmedlas vidare till eleverna för att stödja deras inläring och utveckling. Också inläringsskill-

naderna mellan flickor och pojkar bör utredas. Målet är att utveckla goda pedagogiska tillvägagångssätt, stödja utvecklingen av undervisningen och förbättra förutsättningarna för inläring bl.a. genom att utarbeta kvalitetsrekommendationer för god inläring och i anslutning till detta en beskrivning av drag som är kännetecknande för god inläring. På så sätt säkerställs hög kvalitet i det finska utbildningssystemet. Det är via utbildning som Finlands konkurrenskraft stärks.

Inom den grundläggande utbildningen utarbetas kvalitetsrekommendationer för god undervisning och en resultatgivande skola.

Principen om närskola stärks. Resurser satsas på de skolor som klarar sig sämst. Åtgärder för att bryta det sociala arvet utvecklas, liksom bandlingssätt och stödåtgärder som förhindrar utslagning. Syftet är att förbindra ojämlikhet mellan skolorna.

De förfaranden som gäller användningen av urvalsprov görs klarare.

Elevvården samt lagstiftningen om studiehandledningen utvecklas. Syftet är att effekti-

vare kunna ingripa i ett tidigt skede och vidta preventiva åtgärder. Det yrkesövergripande samarbetet samt växelverkan mellan hemmet, skolan och det omgivande samhället utvecklas.

De privata skolor som ger grundläggande utbildning och de skolor som ger finsk grundläggande utbildning utomlands utvärderas.

Utveckling av undervisningen

Inom undervisningen utvecklas smidiga och kreativa pedagogiska handlingssätt och kulturer. Detta innebär en utvärdering av hur målen för undervisningen har uppnåtts och av undervisningens innehåll, åtgärder för att göra undervisningsmetoderna mångsidigare, utveckling av färdigheterna att lära sig lära och av undervisningens kvalitet samt skapandet av sunda och trygga inlärningsmiljöer. Detta förutsätter också att lärarnas grundutbildning, kompletterande utbildning och fortbildning utvecklas och att studiehandedningen och elevvården effektivteras.

Utbildningsanordnarna uppmuntras till regionalt samarbete vid utvecklingen av undervisningen och dess stödtjänster samt vid skötseln

av uppgifter som kräver specialkompetens eller yrkesövergripande kompetens. Ett utvecklat samarbete är ytterst viktigt vid förhindrande av utslagning, i elevvårdsarbetet och i specialundervisningen.

Elevernas och studerandenas möjligheter att delta och påverka planeringen av frågor som gäller dem själva eller skolgemenskapen eller verksamheten måste också förbättras. Målet är att öka elevernas och studerandenas delaktighet, vilket stöder dem i deras utveckling till samhällsmedlemmar.

Det faktum att gränsen mellan låg- och högstadiet slopats i lagstiftningen har möjliggjort en enhetlig grundläggande utbildning. Trots positiva erfarenheter har projekt eller lösningar kring den enhetliga grundskolan dock nästan helt saknats.

Eleverna i årskurs 1-2 i den grundläggande utbildningen samt elever i specialundervisning i andra årskurser erbjuds morgon- och eftermiddagsverksamhet från och med hösten 2004. Morgon- och eftermiddagsverksamheten, som stöder barnens och de ungas utveckling och tillväxt, skall utvecklas som en del av den helhet som består av småbarnsfostran och grundläggande utbildning. Skolan kan utvecklas som ett aktivitetscentrum

där morgon- och eftermiddagsverksamheten på ett naturligt sätt blir en del av barnens och ungdomarnas skoldag.

Smidiga utbildningslösningar stöds och utvecklas i syfte att främja den grundläggande utbildningen i årskurs 1-9. I lärarutbildningen måste tas hänsyn till att sådana kunskaper och färdigheter utvecklas som behövs i den enbetygiga grundskolans arbete.

Bebövliga lagstiftningsändringar görs för att ett utvecklingsprojekt som gäller förskoleundervisningens och den grundläggande utbildningens kvalitet och stödtjänster skall kunna startas och för att nätverk av resurscentraler för undervisningen skall kunna bildas i de ekonomiska regionerna.

Det utvecklas metoder för lärandeprocesser och för livslångt lärande. Utbildningsanordnarna uppmuntras att samarbeta för att flexibla lokala och regionala utbildningsstrukturer skall utvecklas. Elevernas delaktighet främjas och samarbetet mellan hemmet och skolan intensifieras. Detta sker genom

utveckling och spridning av god praxis.

Undervisningens innehåll, undervisningsmetoderna och läromedlen utvecklas så att anorlunda inlärningssätt och omvärlden beaktas i större utsträckning. Särskild uppmärksamhet ägnas skillnaderna i inlärningssätt mellan flickor och pojkar.

Utvecklingen av morgon- och eftermiddagsverksamheten och verkställigheten av lagstiftningen stöds.

Specialundervisning och stödundervisning

Antalet elever som intagits eller överförs till specialundervisning samt integreringen av dessa i den allmänna undervisningen har ökat. En tredjedel av eleverna i specialundervisning har fått undervisning i samband med den övriga undervisningen, antingen helt eller delvis. Specialundervisning har temporärt givits 20 % av pojkarna och ca 10 % av flickorna. De som tillfälligt inte lyckas följa studietakten eller annars behöver särskilt stöd skall få stödundervisning. Elevens rätt till specialundervisning och stödundervisning förverkligas på varierande sätt.

Sättet på vilket specialundervisningen och stödundervisningen genomförs utvärderas. Det utarbetas ett program med åtgärder för att identifiera inlärnings- och anpassningssvårigheter i ett tidigt skede och för att utveckla olika undervisningsarrangemang.

Det görs en utredning av behovet av revidering i bestämmelserna om sjukhusundervisning.

Utbildningens internationalisering

Det internationella samarbetet i den allmänbildande utbildningen får ökad betydelse vid utvecklingen av utbildningen. Inom Europeiska unionen hör utbildningsfrågorna huvudsakligen till det nationella beslutsfattandet. Finland måste dock vara med och påverka det beslutsfattande som indirekt påverkar vår utbildningspolitiska målsättning. Exempel på sådana sektorer är åtgärder för att förbättra kvaliteten och verkningsfullheten i utbildningssystemet inom Europeiska unionen, underlätta tillträde till studier samt närma utbildningssystemet och den omgivande världen till varandra.

Det utarbetas en strategi för insatsområdena i det internationella samarbetet avseende den allmänbildande utbildningen.

Vi deltar i OECD:s Pisa-projekt till den del de nationella kunskapsbehoven gynnas av det.

Vid utvecklingen av undervisningens innehåll tas hänsyn till att det internationella samarbetet fått ökad betydelse samt att det finländska sambället präglas av större kulturell mångfald. Vid utvecklingen av undervisningen fästs särskild uppmärksamhet vid språkliga och kommunikativa färdigheter, tolerans och kännedom om främmande kulturer och seder. Det produceras nya läromedel för fostran till internationalism.

Grundläggande konstundervisning

Inom den grundläggande konstundervisningen finns ett mångsidigt, högklassigt nätverk av läroanstalter som täcker hela landet. Läroplansgrunder enligt den fördjupade lärokursen tas i bruk inom konstområdena musik, dans, teater och visuell framställning (arkitektur, bildkonst och slöjd). Läroplansgrunder enligt den allmänna lärokursen utarbetas för de ovan-

nämnda konstområdena, men därtill för ordkonst, cirkuskonst samt film- och videokonst.

Den grundläggande konstundervisningen vid musikläroanstalterna utvärderades 1998. Inom de övriga branscherna utförs utvärderingen när man inhämtat erfarenheter av de nya läroplansgrunderna.

Finansieringen och lagstiftningen i fråga om den grundläggande konstundervisningen revideras med beaktande av de olika konstområdena och tillgången till undervisning. Grundläggande konstundervisning kan också ordnas som morgon- och eftermiddagsverksamhet.

Utbildningen på andra stadiet

Utveckling av utbildningen på andra stadiet

Med utbildning på andra stadiet avses gymnasieutbildning samt grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning. Utvecklingen av utbildningen på andra stadiet utgår från befolkningens, arbetslivets och regionernas behov samt målet att ge hela åldersklassen utbildning på an-

dra stadiet. Avsikten är att främja både allmänbildning och yrkesfärdighet och att ge de studerande de kunskaper och färdigheter som behövs för en allsidig utveckling av personligheten, fortsatta studier och yrkeskompetens samt för utövande av ett yrke.

Efterfrågan på utbildning på andra stadiet påverkas av förändringarna i befolkningens åldersstruktur och av flyttningsrörelsen. Framtida utbildningsbehov måste förutses. Målet är kvalitativa och så allsidiga utbildningstjänster som möjligt i landets alla delar. Med hjälp av samarbete mellan dem som ordnar utbildning på andra stadiet förbättras kvaliteten och tillgången till utbildning samt ökas de studerandes individuella valmöjligheter. Syftet med samarbetet är att antingen bredda eller fördjupa yrkeskunnandet eller stärka färdigheterna för fortsatta studier. Möjligheten att komplettera yrkesstudier med gymnasiestudier eller studentexamen erbjuder bättre färdighet för fortsatta studier och stärker det kunnande som behövs i arbetslivet.

Samarbetet mellan gymnasier och yrkesläroanstalter på andra stadiet ökas, särskilt när det gäller att planera och genomföra ett gemensamt studieutbud, ge-

mensamma studieprogram och läroanstalternas regionala utbildningsutbud.

Gymnasiestudier och studentexamen parallellt med en yrkesinriktad grundexamen främjas. Målet är att 10 % av dem som avlägger en grundläggande yrkesexamen också skall avlägga studentexamen.

Yrkesutbildningen på andra stadiet utvecklas så att examenssystemet bildar en tydlig helhet som är begriplig och ändamålsenlig såväl ut den studerandes som ur arbetslivets synvinkel. De yrkesinriktade grundexamina på andra stadiet har redan reformerats och yrkesexamina och specialyrkesexamina utvecklats utgående från behoven inom respektive bransch. Eftersom examina har utvecklats vid olika tidpunkter varierar de till uppläggning och omfattning. En stor del av yrkes- och specialyrkesexamina är påbyggnadsexamina inom branschen, medan en del är så gott som överensstämmande med en grundexamen. I andra branscher igen är yrkesexamen och specialyrkesexamen den enda examen som kan avläggas inom området.

Principer som skall iakttas i utvecklingen av de yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina utarbetas och examinas ställning i utbildningssystemet förtydligas.

Gymnasieutbildningen

En ny timfördelning i gymnasieundervisningen och nya grunder för gymnasiet läroplan tas i bruk senast den 1 augusti 2005. I de riksomfattande grunderna för läroplanen bestäms det centrala innehållet i de obligatoriska och fördjupade kurser som utgör grunden för studentexamen, vilket ger de studerande ökad jämlikhet och bättre rättssäkerhet. Åren 2003–2007 pågår ett strukturförsök inom studentexamen.

Grunderna för läroplanen revideras så att de bättre än tidigare stöder de studerandes lärande och utveckling samt utgör en klar grund för en allsidig utvärdering av utbildningen.

Verkställandet av läroplanen stöds genom produktion av tjänster till hjälp för det praktiska arbetet och utvecklingen av verksamhetssätten samt spridningen av god praxis.

Studentexamen utvecklas så att den motsvarar de nya grunderna för gymnasiet läroplan. Revideringen av realprovet och provet i modersmålet genomförs. Behovet av att reformera proven i språk utreds. Verkningarna av strukturförsöket inom studentexamen bedöms och nödvändiga beslut fattas 2004.

I samarbete med högskolorna utvecklas användningen av studentexamensresultat, gymnasieivitsord och gymnasiediplom i högskolornas antagning av studerande.

Årligen inleder cirka 54 % av alla som går ut den grundläggande utbildningen fortsatta studier inom gymnasieutbildningen. En del av dessa studerande kommer att ha svårigheter att klara av studier enligt gymnasieutbildningens kravnivå. Det centrala här är att stödja dessa studerande att hitta arbetssätt som är lämpade för dem, att stärka deras självförtroende som inlärare samt hjälpa dem att ta sig förbi svåra situationer. Det finns studerande i gymnasiet som inte klarar sig i studierna utan särskilt stöd och som därför löper risk att hoppa av. I gymnasieutbildningen finns inga bestämmelser om specialundervisning, i mot-

sats till den grundläggande utbildningen och yrkesutbildningen.

Kvaliteten på och tillgången till studiehandledning förbättras.

Behovet av specialundervisning utreds och vid behov vidtas lagstiftningsåtgärder.

Elevvården i gymnasiet effektiveras i syfte att främja de studerandes psykiska och fysiska hälsa och sociala välfärd.

Förändringar i den regionala befolkningsstrukturen orsakar förändringar även i gymnasieskolnätet. För att det även i fortsättningen skall finnas ett regionalt utbud av gymnasietjänster bör utbildningsanordnarna i detta skede vara förutseende inför den förändrade situationen. Den samarbetskyldighet som föreskrivs för utbildningsanordnarna i lagen har inte ökat samarbetet nämnvärt. Studiemiljön och undervisningsmetoderna i gymnasiet kan utvecklas bl.a. genom nyttiggörande av den nya teknologin. Inte heller har de studerandes rätt att i lärokursen för gymnasiet räkna sig tillgodo studier som de fullgjort någon annanstans utfallit på önskat sätt.

Utbildningsanordnarna uppmuntras att utöka det gemen-

samma studieutbudet mellan gymnasierna samt planeringen av läroanstalternas regionala utbildningsutbud i samråd med yrkesläroanstalter och andra läroanstalter. Nätundervisning används i högre grad.

De åtgärder som vidtagits i syfte att effektivisera tillgodoräkandet av studier utvärderas med hänsyn till hur likabehandlingen av och rättssäkerheten för de studerande påverkats.

Nya innovativa pedagogiska lösningar, liksom även nätjänster utnyttjas effektivare. Innehållet i undervisningen utvecklas så att det bättre än hittills beaktar de förändringar som sker i samhället.

Antalet gymnasier som har en särskild utbildningsuppgift hålls i huvudsak på nuvarande nivå. Undervisningsmetoderna görs allsidigare och inlärningsmiljöerna utvecklas med hjälp av ny teknologi.

Yrkesutbildningen

Målet för utvecklingen av yrkesutbildningen är att stärka arbetslivets och yrkesutbildningens konkurrenskraft i en allt mer internationell omvärld.

Detta åstadkoms genom att befolkningens yrkeskunnande höjs och den arbetslivsorienterade innovationsverksamheten stöds. De centrala målen för utvecklingen är att höja kvaliteten på utbildningen, åstadkomma bättre motsvarighet mellan utbildning och arbetsliv samt förbättra utbildningens verkningsfullhet.

För att landets arbetsliv skall garanteras tillräcklig arbetskraft såväl kvalitativt som kvantitativt måste både yrkeskompetensen och värderingen av yrkeskunskap ökas och yrkesutbildningens attraktionskraft förbättras. En central åtgärd för att göra utbildningen mer attraktiv är att ytterligare utveckla dess kvalitet och arbetslivsinriktning.

Utveckling av examina och undervisning

Alla grundläggande yrkesexamina har lagts om och ändrats så att de fr.o.m. den utbildning som började hösten 2001 är treåriga. En central uppgift under planperioden är att säkerställa verkställigheten av de nya treåriga examina.

Yrkesutbildningens examensstruktur utvärderas ur funktionell synvinkel. Uppmärksamhet

läggs vid yrkeskompetens och examinas arbetslivsmotsvarighet, färdigheter i entreprenörskap, färdigheter för fortsatta studier, flexibilitet och tillgodoseende av individuella behov, examinas attraktionskraft samt utbildningen för studenter.

Examina utvecklas mot målet än mer flexibla utbildningsvägar. Möjligheter att avlägga delar av en examen främjas så att en planlig och smidig alternering mellan utbildning och arbetsliv underlättas.

De färdigheter för fortsatta studier som den grundläggande yrkesutbildningen ger förbättras.

De studerande garanteras tillräcklig undervisning och handledning med tanke på uppfyllelsen av utbildningsmålen.

Utvecklingen av yrkesutbildningen förändrar lärarnas roll och uppgifter samt ställer lärarnas yrkeskompetens och pedagogiska kunnande inför nya utmaningar. Lärarutbildningen skapar grunden för lärarnas färdigheter att arbeta i en föränderlig omvärld. Lärarnas fortbildning inom enskilda branscher och perioder i arbetslivet samt den gemensamma utbildningen för

lärare och arbetsplatshandledare syftar till att upprätthålla kompetensen.

I den pedagogiska utbildningen av yrkeslärare betonas specialundervisning och studiehandledning. Behörighetsvillkoren för yrkeslärare utvärderas och kunnandet hos alla nya lärare säkerställs.

Till de examina som avläggs i den grundläggande yrkesutbildningen fogas också ett yrkesprov som visar uppnåelsen av målen för yrkesinriktade studiehelheter och yrkeskunighet. Yrkesproven förbättrar kvaliteten på yrkesutbildningen. Yrkesproven ordnas i samråd med arbetslivet. Det är meningen att yrkesproven skall utgöra en del av inläringen i arbetet så att det på alla utbildningsområden finns modeller för hur yrkesproven genomförs i samband med inläring i arbetet.

Systemet med yrkesprov i den grundläggande yrkesutbildningen etableras inom alla områden. Handlednings- och stödåtgärder som de studerande behöver utvecklas. För yrkesutbildningen utvecklas i samband med etableringen av yrkesprovssystemet

ett nationellt yrkesprovbaserat system för utvärdering av inlärningsresultat.

Införandet av yrkesexamina stöds med ett åtgärdsprogram innehållande information, utbildning för lärare och arbetsplatshandledare samt åtgärder som gäller utveckling av praxis för planering och genomförande av yrkesprov.

Den centrala utmaningen i utvecklingen av yrkesutbildningen är att skapa inlärningsmiljöer där det är möjligt att utveckla en yrkeskompetens som arbetslivet behöver och främja inläringen hos inlärare med olika mål, motivation, inlärningsfärdigheter och kulturell bakgrund. Genom utnyttjande av den nya teknologin kan varierande undervisningsmetoder och inlärningsmiljöer utvecklas, de studerande ges stöd och handledning i inlärningsprocesserna samt arbetslivsmiljöer simuleras.

Det görs försök som skall bidra till att utveckla och använda diagnostik av inlärningsfärdigheter och inlärnings sätt i yrkesläroanstalterna. Studerande med annorlunda inlärnings sätt garanteras tillräcklig handledning

och tid att studera. Särskild uppmärksamhet fästs vid utvecklingen av arbetsdominerade och träningsinriktade studiemetoder.

Varje studerande som studerar för en yrkesinriktad grundexamen skall ha möjlighet att fullgöra en del av sina studier via ett datanät och varje ung människa som övergår till arbetslivet eller fortsatta studier skall ha tillräckliga grunder för livslångt, självstyrt och sambällsorienterat lärande.

Specialundervisningen i den grundläggande yrkesutbildningen syftar till att alla studerande skall ha möjlighet till sysselsättande yrkesutbildning. Yrkesutbildningen utvecklas så att specialundervisningen utgör en naturlig del av det allmänna utbildningsutbudet och praktiska arbetet i läroanstalterna.

För den yrkesinriktade specialundervisningen genomförs ett åtgärdsprogram vars mål är att säkerställa yrkesinriktad specialundervisning i yrkesläroanstalterna och specialyrkesläroanstalterna.

Läroavtalsutbildning ordnas både som

grundläggande yrkesutbildning för unga och vuxna och som yrkesinriktad tilläggsutbildning. Läroavtalsutbildning som en arbetslivsorienterad väg till grundläggande yrkesutbildning och en form av tilläggsutbildning stärks. Med hjälp av läroavtalsutbildning överförs tyst kunskap om arbetslivet till nya arbetstagare. Användningen av läroavtalsutbildning utnyttjas i synnerhet i utvecklingen av små och medelstora företag och vid generationsväxlingar.

Utbudet av läroavtalsutbildning som en alternativ form av utbildning för en grundexamen tryggs för unga och breddas för vuxna. Den yrkesinriktade tilläggsutbildningen i form av läroavtalsutbildning utvidgas.

Läroavtalsutbildningens kvalitet och verkningsfullhet förbättras genom utveckling av den utbildning som sker på en arbetsplats och den därtill knutna teoretiska undervisningen, genom utveckling av utbildningslösningar som bygger på den nya informations- och kommunikationstekniken och genom utveckling av förvaltningsfrågor som gäller studerande och information i läroavtalsutbildningen.

Internationalisering

Syftet med internationaliseringen inom yrkesutbildningen är att höja utbildningens kvalitet och att göra finländsk utbildning och finländskt arbetsliv känt. Med hjälp av internationaliseringen förbättras utbildningens och arbetslivets konkurrenskraft samt säkerställs att alla som avlagt en yrkesinriktad grundexamen har de kunskaper och färdigheter som ett allt mer internationellt arbetsliv och ett allt mer mångkulturellt samhälle förutsätter.

Internationaliseringen inom yrkesutbildningen stöds genom att läroplaner och undervisning utvecklas och internationellt samarbete främjas. Lärarnas internationella färdigheter, särskilt språkkunskaperna förbättras.

Förutsättningarna för rörlighet bland studerande som får grundläggande yrkesutbildning och personer som avlagt en yrkesinriktad grundexamen förbättras. Mängden studieperioder och perioder med inläring i arbetet som fullgörs utomlands ökas och praxis för hur de räknas tillgodo effektivteras. I syfte att möjliggöra ömsesidig

rörlighet främjas utbudet av undervisning på främmande språk. Finländska yrkesexamina görs mer kända utomlands.

Finland deltar aktivt i Europeiska unionens projekt för europeiskt samarbete inom yrkesutbildningen. Projektet syftar till att förbättra yrkesutbildningens kvalitet och attraktionskraft samt främja rörligheten mellan olika yrken och internationellt bland studerande som får yrkesutbildning och personer som avlagt en yrkesinriktad examen. Projektet utnyttjas på nationell nivå i syfte att utveckla yrkesutbildningen samt internationaliseringen inom denna.

Ändamålsenligare studievägar och bättre möjligheter till placering i arbetslivet och i fortsatta studier För att åstadkomma ändamålsenligare, yrkesinriktade studievägar krävs inte bara en effektivare och verkningsfullare utbildning, utan även särskild uppmärksamhet vid övergångsställena.

En minskning av antalet studerande som avbryter studierna är ett centralt mål för utvecklingen av den grundläggande yrkesutbildningen.

Betydelsefulla åtgärder för att minska studieavbrotten är bättre kvalitet på utbildningen och arbetslivskontakterna och allsidigare undervisningsmetoder samt systemet med yrkesprov och ett bättre utvecklat studiestödsystem. Studiehandledningen får allt större betydelse när valfriheten och kraven i studierna ökar.

Studieavbrotten minskas genom studiehandledning, stöd- och specialundervisning och arbetslivscentrerade studieformer, särskilt för studerande som löper risk att hoppa av. Genom resultatbaserad finansiering uppmuntras utbildningsanordnarna att vidta åtgärder för att minska avbrotten.

Studiehandledningen i yrkesutbildningen effektiveras, i synnerhet i början av studierna. Studiehandledarutbildningen utökas, liksom tilläggsutbildningen och fortbildningen i studiehandledning för lärare.

Regional utveckling

Grundläggande yrkeskunskaper samt yrkesutbildning spelar en viktig roll när det gäller att bygga upp kompetens som stöder regional konkurrens-

kraft och utveckling samt främja utveckling av arbetslivet. Inläring och innovationsverksamhet på arbetsplatserna har lyfts fram som sådana allt viktigare former av kompetensutveckling som kan stödas med yrkesutbildning. Förutom att yrkesutbildning ger yrkeskompetens, utvecklar den arbetslivet.

Yrkesutbildningens serviceförståelse samt roll i utvecklingen av regionerna stärks. Detta förutsätter att det finns utbildningsanordnare med tillräckliga kompetensresurser samt mångsidiga och fungerande arbetslivskontakter och samarbete mellan utbildningsanordnarna.

Yrkesutbildningsanordnarna görs till tillräckligt stora och mångsidiga, eller på annat sätt starka utbildningsanordnare som har förutsättningar att utveckla arbetslivet och svara för dess kompetensbehov. Syftet är att med olika medel arbeta för att det med beaktande av behoven i båda språkgrupperna byggs upp enbetygda utbildningsorganisationer på främst regional bas samt yrkesinstitut på regional nivå eller landskapsnivå.

Utbildningsanordnarnas förmåga att möta behov hos

områdets näringsliv och övriga arbetsliv förbättras genom utveckling av serviceverksamhet och utbildningsarrangemang som bygger på arbetslivets behov. Utbildningsanordnarnas framförhållningsfärdigheter utvecklas.

Yrkesutbildningens arbetslivskontakter breddas och fördjupas genom stöd och utbyggnad av regionala kontaktnätverk för utbildningsanordnare och arbetsgivare. Med hjälp av samarbete mellan yrkesutbildning och arbetsliv utvecklas prognostiseringen av utbildningsbehov samt planeringen och utvärderingen av utbildningen, förbättras verkställigheten av grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning, särskilt inläring i arbetet och systemet med yrkesprov samt effektiveras de studerandes övergång från utbildning till arbetsliv.

Inläring på arbetsplatsen etableras som en del av den grundläggande yrkesutbildningen. Innehållet i och kvaliteten på denna del av utbildningen utvecklas tillsammans med arbetsplatserna.

Etablering och kvalitetsutveckling av inläring i arbetet förutsätter fortsatta stödåtgärder (stödprogrammet för inläring i arbetet). Tillräckliga resurser reserveras för information, utbildning för lärare och arbetsplatshandledare samt utvecklingsprojekt. Lärarnas möjligheter att delta i perioder i arbetslivet utanför läroanstalten förbättras.

Målet är att sammanlagt 6 000 lärare åren 2004–2006 och minst 1 000 lärare åren 2007 och 2008 årligen deltar i fortbildning för lärare i form av inläring i arbetet under i genomsnitt 4 studieveckor. För att förbättra kvaliteten på fortbildningen i form av inläring i arbetet skapas en studiehelhet för inläring i arbetet på 15 studieveckor.

För genomförandet av utbildningen av arbetsplatshandledare skapas ett varaktigt system. Utbildning på i genomsnitt två studieveckor dimensioneras åren 2003–2006 för ca 4 000 arbetsplatshandledare per år och åren 2007 och 2008 för ca 2 000 arbetsplatshandledare per år.

Högskolesystemet

Utveckling av utbildningen på högre nivå

Högskoleväsendet bildar grunden för ett regionalt heltäckande nationellt innovationssystem. Högskolesystemet utvecklas som en internationellt konkurrenskraftig helhet som samtidigt på ett smidigt sätt svarar mot regionala behov. Till högskolornas uppgifter hör undervisning, forsknings- och utvecklingsarbete samt samhällliga tjänster inkluderande åtgärder för att påverka den regionala utvecklingen samt utveckling av en vuxenutbildning som svarar mot förändringar i samhället. Det är under planperioden nödvändigt att sätta i gång en helhetsgranskning av de framtida utmaningarna för högskolesystemet. Granskningen skall gälla strukturernas ändamålsenlighet, verksamhetens kvalitet, finansiering och högskolornas internationella konkurrenskraft.

Ur funktionell synvinkel förbättras högskoleväsendet genom att arbetsfördelningen och metoderna för samarbete mellan yrkeshögskolorna och universiteten förbättras. Målet är ett med tanke på de studerande och arbetslivet begripligt system där bägge delarna utvecklas jämlikt utifrån deras egna styrkeområden.

I målen för yrkeshögskolornas examina framhävs arbetslivets krav på kompetens och kompetensutveckling. Vid revideringen av universitetens examensstruktur stärks alla universitetsexaminas koppling till vetenskaplig forskning och forskning på olika konstområden samt till tillämpningen av metoder för vetenskapligt arbete.

Universitetens examenssystem och yrkeshögskolornas påbyggnads-examina utvecklas så att finländska examinas internationella jämförbarhet ökar och de studerandes nationella och internationella rörlighet underlättas.

Praxis för tillgodoräknande av examina och studieprestationer förenhetligas inom enskilda branscher i samarbete mellan undervisningsministeriet, yrkeshögskolorna och universiteten. Grunderna för dimensionering av högskolestudierna förnyas i enlighet med europeisk praxis från läsåret 2005–2006.

En yrkeshögskoleexamen och en lägre högskoleexamen ger nivåmässigt samma formella behörighet för fortsatta studier. På grund av skillnader i examensmål och examensinnehåll

får kravet för att en studerande som avlagt examen inom samma bransch och som övergår från den ena högskolesektorn till den andra skall få rätt till fortsatta studier, vara kompletterande studier som motsvarar högst ett års studier.

Med beaktande av resultaten av utvärderingen av försöket med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna avläts en regeringsproposition till riksdagen med förslag till utveckling av yrkeshögskolornas examenssystem så att de nya författningarna bar trätt i kraft när försöket med påbyggnadsexamina upphör 2005.

Att stärka högskolornas internationella verksamhet är ett av planperiodens centrala mål. Det är viktigt att förbättra förutsättningarna för de finländska högskolornas internationella verksamhet för att de skall kunna stärka sin ställning på den internationella utbildningsmarknaden. Internationaliseringen är också ett svar på arbetslivets och forskningens nya innehållsmässiga kompetenskrav. Detta förutsätter att den internationella verksamheten tilldelas tillräckliga resurser och att alla författningar som gäller högsko-

lorna motsvarar dagens krav. Finland bör vara en aktiv aktör på det europeiska utbildnings- och forskningsområdet, och de möjligheter som EU för med sig att utveckla högskoleutbildningens kvalitet bör utnyttjas till fullo.

Målet är att 8 000 yrkeshögskolestuderande och 6 000 universitetsstuderande i slutet av årtiondet fullgör en del av sina examensstudier utomlands och att motsvarande mängd utländska utbytesstuderande studerar i Finland.

Yrkeshögskolorna och universiteten utökar antalet utländska examensstuderande så att sammanlagt 12 000 utländska examensstuderande studerar i Finland år 2008. För ändamålet ordnar högskolorna undervisning på främmande språk efter sin egen profil.

Högskolorna utökar det internationella lärarutbytet och underlättar rekryteringen av utländsk undervisningspersonal.

När den internationella verksamheten utvidgas bör särskild uppmärksamhet fästas vid områden som är centrala för det finländska samhället. Det eu-

ropeiska området för högre utbildning och forskning, som håller på att ta form, är det viktigaste forumet där Finland kan inverka. Ryssland är en av Finlands centralaste samarbetsparter. Kännedomen om Ryssland bör ytterligare stärkas och högskolorna bör öka sina samarbetskontakter med ryska högskolor. Det nordiska samarbetet byggs ut på den nuvarande starka grunden. Gällande avtal om högre utbildning justeras och ges ett innehåll som motsvarar dagens krav.

Målet är att stärka samarbetet med Nordamerika och utvidga kontakterna med länder i Asien, Latinamerika och Afrika. Högskolornas möjligheter att delta som part i projekt för utvecklingssamarbete stärks.

Yrkeshögskolorna

Den nya yrkeshögskolelagen erbjuder goda förutsättningar att utveckla yrkeshögskolorna som högskolor med egen särprägel. Yrkeshögskolornas uppgifter ansluter sig till verksamhet med att ordna och utveckla arbetslivsorienterad högskoleundervisning samt tillämpat forsknings- och utvecklingsarbete som tjänar undervisningen och stöder arbetslivet och regionutvecklingen.

Yrkeshögskolorna har lyckats

väl med att befästa sin ställning som en del av högskoleväsendet. En ytterligare utveckling av yrkeshögskolorna som ett innovativt nätverk förutsätter att den egna kompetensnivån och förutsättningarna att utveckla den uppmärksammas.

Under den period utvecklingsplanen gäller bör särskild vikt läggas vid utvecklingen av studieprocesserna, möjligheterna till fortsatta studier för dem som avlagt yrkeshögskoleexamen, den regionala utvecklingen och i anslutning till den en stärkning av samarbetet mellan yrkeshögskolorna och arbetslivet samt utvecklingen av yrkeshögskolornas finansieringssystem och yrkeshögskolenätet.

Utveckling av undervisningen

En utvärdering som utförts av OECD visar att yrkeshögskolornas utbildningsprogram är innovativa och behövliga med tanke på arbetslivet. I yrkeshögskolornas examina framstår arbetslivets krav på kompetens och utveckling som viktiga. I syfte att höja undervisningens kvalitetsnivå fästs särskild uppmärksamhet vid individuella studieplaner, praxis för tillgodoräknande, handlednings- och rådgivningstjänster för de studerande

samt åtgärder för att minska studieavbrotten.

Yrkeshögskolorna ökar de studerandes möjligheter till individuella lösningar i fråga om studieinnehåll i sin undervisning. För de studerande fastställs individuella studieplaner och de ges ökat undervisningsutbud under sommaren. I alla utbildningsprogram erbjuds möjligheter att fullgöra minst 20 studieveckor som virtuella studier.

Lärarkårens struktur och utbildningsnivå har utvecklats positivt de senaste åren. I fortsättningen fästs särskild uppmärksamhet vid lärarnas möjligheter att tillägna sig den nyaste informationen och kunskapen om förändringar i arbetslivet och om yrkespraxis som håller på att utvecklas.

Kontakterna mellan lärare och arbetsliv utökas genom att alla lärare erbjuds möjligheter att delta i forsknings- och utvecklingsprojekt som yrkeshögskolan genomför tillsammans med olika arbetsplatser.

Utveckling av examensstrukturen

Antalet avlagda yrkeshögskoleexamen bedöms i framtiden uppgå till ca 26 000 per år. Arbetslivets kompetenskrav förändras ständigt så att det uppkommer helt nya kompetensområden och föds behov av ett allt djupare kunnande som förenar behov inom olika områden.

Lagen om försök med påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna gäller till den 31 juli 2005. Rådet för utvärdering av högskolorna utvärderar försöket 2003-2004. För att de som avlagt yrkeshögskoleexamen i fortsättningen skall ha möjlighet att fullgöra arbetslivsorienterade studier som fördjupar och breddar den egna kompetensen och som är nödvändiga med tanke på deltagande i arbetslivet, är det nödvändigt att föreskriva om påbyggnadsexamina på ett bestående sätt.

En regeringsproposition som gör påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolor permanenta avläts till riksdagen så att bestämmelserna kan träda i kraft vid utgången av försöksperioden. Samtidigt utreds frågan om vilket namn på examen som bättre än påbyggnadsexamen skulle beskriva

examens natur och på rätt sätt jämföra den med andra högskoleexamina. Dessutom görs en bedömning av den behövliga arbetserfarenheten.

Utbildningen för påbyggnadsexamina vid yrkeshögskolorna riktas mot olika områden och yrkeshögskolor så att de som avlagt yrkeshögskoleexamen har en faktisk möjlighet till arbetslivsorienterade fortsatta studier och så att arbetslivets behov inom olika sektorer beaktas samt yrkeshögskolenätet inte uppdelas på högskolor med mål på skilda nivåer.

Regionutveckling samt forsknings- och utvecklingsarbete
Yrkeshögskolorna har blivit en central del av det regionala innovationssystemet. Arbetslivskontakterna har utvecklats markant och varit till nytta för vardera parten i kompetensutbyte och kompetensutveckling. Yrkeshögskolorna har i betydande utsträckning integrerats som en fast del av regionens aktörsnätverk. Forsknings- och utvecklingsarbetet i nätverken har fått en god start och utvidgas nu i snabb takt. Ett särskilt ansvarsområde för yrkeshögskolorna i det regionala

utvecklingsarbetet är stödet till de små och medelstora företagen samt utvecklingen av samhällets välfärdstjänster.

De regionala verkningarna ökas genom att strukturen i utbildningsutbudet utvecklas, yrkeshögskolornas regionutvecklingsprojekt samlas i större helheter som bättre förenar de olika delområdena och genom att nätverken utökas mellan yrkeshögskolorna och olika parter i det regionala utvecklingsarbetet och andra högskolor och läroanstalter.

Yrkeshögskolornas och universitetens gemensamma högskolenät på landskapsnivå utvecklas efter regionala behov.

Yrkeshögskolorna stärker sin företagskuvösverksamhet och främjar genom sina projekt generationsväxling bland företagare samt entreprenörskap bland kvinnor.

Yrkeshögskolenätet

Målet för utvecklingen av yrkeshögskolenätet och utbildningsutbudet är balans mellan regioner och mellan språkgrupper i utbudet, riktning av

utbudet efter efterfrågan i arbetslivet samt lönsamma verksamhetsenheter. Målet är ett nät som består av yrkeshögskolorna och deras enheter och där varje enhet som ger undervisning som leder till yrkeshögskoleexamen är av en sådan storlek att den kan ge undervisning på tillräckligt hög nivå samt inom sina egna områden bedriva högtstående forsknings- och utvecklingsarbete som gagnar regionen.

Genom en samlad enbetsstruktur eftersträvas förutsättningar för varje enhet inom yrkeshögskolan att utvecklas till en anordnare av europeiskt och internationellt högtstående undervisning som leder till examen samt forsknings- och utvecklingsarbete som gagnar regionen.

Yrkeshögskolornas struktur och utbildningsutbud utvecklas så att yrkeshögskolan som central aktör i det regionala innovationssystemet med sin vuxenutbildning och serviceverksamhet kan stödja de utvecklingsmål som ställts upp av kommunerna inom verksamhetsfältet och de företag och arbetsplatser som finns i dessa kommuner samt av medborgarna.

***De svenskspråkiga yrkes-
högskolornas ställning som
anordnare av yrkeshögskole-
utbildning på svenska stärks
med beaktande av regionala
specialbehov.***

Universiteten

Internationalisering och utveckling av förutsättningar för innovationsverksamhet hör till planperiodens centrala målsättningar. Universitetens betydelse som en del av det nationella och regionala innovationssystemet blir allt större. För universitetens del förutsätter detta att grundundervisningens kvalitet och effektivitet förbättras, nationella och internationella nätverk främjas, att forskarutbildningen utvidgas och de allmänna förutsättningarna för vetenskaplig forskning förbättras.

Samhällelig service och i synnerhet inverkan på den regionala utvecklingen intar en allt viktigare plats bland universitetens uppgifter. Bättre utnyttjande av resultaten av universitetens forskningsverksamhet utgör en väsentlig del av den ökade samverkan mellan universiteten och samhället.

Universitetens examensstruktur förnyas under planperioden och re-

formens huvuddrag bör skrivas in i universitetslagen.

***Universitetslagen revideras så
att examensgrunderna bestäms
enligt den nya examensstruktu-
ren. I lagen tas även in en bes-
tämmelse enligt vilken universi-
teten samverkar med sambället
i övrigt samt bidrar till att forsk-
ningsresultaten får större inver-
kan.***

Den nya examensstrukturen och utvecklingen av undervisningen

Verksamheten vid universiteten har blivit effektivare och antalet avlagda examina har ökat kraftigt under de senaste åren. Trots det bör särskild uppmärksamhet fästas vid studieprocessens kvalitet och effektivitet såväl i vetenskaps- som konstuniversiteten, eftersom studieavbrott och genomströmningshastighet fortfarande utgör problem inom många utbildningsområden. Projekt som rör utveckling av undervisnings- och studieplanering samt handledning och genomströmning behöver fortfarande stödjas med särskild finansiering.

***I syfte att göra universitetsut-
bildningen flexibla och förbät-***

***tra examinas internationella
jämförbarhet införs en examens-
struktur med två nivåer på alla
utbildningsområden i början av
läsåret 2005–2006. På samma
gång förnyas grunderna för
studiedimensioneringen enligt
europeisk praxis.***

***Vid omdimensioneringen av
studierna bedöms den arbets-
mängd som examensfordringar-
na innebär, och studierna dimen-
sioneras enligt detta. Examens-
fordringarna revideras så att de
motsvarar nutida krav.***

***Målet för alla områden är
minst 75 % av alla som börjat
studera som avlägger högre
högskoleexamen inom målsatt
tid. Studietiderna för en examen
förkortas och avbrotten minskas
särskilt på det matematisk-
naturvetenskapliga, humanistis-
ka och tekniskt-vetenskapliga ut-
bildningsområdet.***

***På alla utbildningsområden
införs individuella studieplaner,
som både den studerande och
universitetet förbinder sig att
fullfölja.***

***Universiteten effektiviserar
undervisningsarrangemangen så
att de studerande har möjlighet
att fullgöra studieprestationer***

under hela läsåret.

Universitetens förutsättningar att svara för en hög kvalitet på verksamheten stärks och universiteten utvecklar metoder för systematiskt kvalitetsarbete. Ledningen av utbildningsutvecklingen stärks.

Antagningen av studerande är en viktig del av en lyckad studieprocess, och universiteten bör förtydliga sina mål och sin praxis i antagningsförfarandet så att målen är tydliga för de sökande och så att urvalen har hög validitet. Utgående från resultaten av en utvärdering som gäller antagningen av studerande utarbetar undervisningsministeriet och universiteten tillsammans ett åtgärdsprogram med vars hjälp antagningen utvecklas som en del av studieprocessen. Genom utvecklingsarbetet eftersträvas en snabbare övergång från studier på andra stadier till universitetsstudier.

Målet bör vara att antagningen av studerande utvecklas så att minst 55 % av alla nybörjare år 2008 är studerande som slutfört utbildningen på andra stadiet samma år.

Universiteten i Finland har särskilt i fråga om forskningen tät samverkan med arbets- och näringslivet. Det centralaste syftet med alla universitetsexamina är att ge de studerande färdigheter att använda vetenskapliga arbetsmetoder och färdigheter att producera och hantera information och kunskap självständigt. Det är nödvändigt att ytterligare stärka studier och examinas kopplingar till arbetslivet på olika utbildningsområden. Att utveckla den praktik som skall ingå i studierna är ett sätt att öka arbetslivsmotsvarigheten. Den nya examensstrukturen innebär också större möjligheter för universiteten att på ett smidigare sätt utveckla examensinriktad utbildning som motsvarar samhällets utbildningsbehov. Konstuniversitetens betydelse i Finlands utveckling mot ett kreativt informationssamhälle betonas.

Universiteten utvecklar magisterprogram som motsvarar forskningens och arbetslivets nya krav samt stärker arbetslivskopplingen i alla examina. Examinas universitetsmässiga karaktär stärks genom att all utbildning som leder till en examen ända från början är fast förankrad i vetenskaplig forskning.

I konstuniversiteten förankras utbildningen i forskning och yrkespraxis inom branschen så att de studerande utvecklar förmåga till självständigt konstnärligt arbete.

Vetenskaplig och konstnärlig påbyggnadsutbildning och forskning

Hörnstenen i innovationssystemet är utbildningens och forskningens höga kvalitet. Universiteten ansvarar för den examensinriktade vetenskapliga och konstnärliga påbyggnadsutbildningen och för forskningsverksamheten vid universiteten. Genom stärkt samverkan mellan forskarutbildning och grundutbildning ökas universitetsutbildningens kvalitet och de studerande får stifta bekantskap med forskarbanan. Målet är att landet även i fortsättningen har en kompetent och tillräckligt stor forskarkår.

Forskarbanan görs mer lockande. Universiteten och Finlands Akademi stärker tillsammans förutsättningarna för en professionell forskarkarriär och fäster särskild vikt vid jämlikhet i vetenskapssamfundet. Forskarnas arbetsmöjligheter och arbetsför-

hållanden i olika skeden av forskarkarriären utvecklas plannässigt. Internationaliseringen inom forskarutbildningen stärks.

Forskarskolorna är en viktig väg till doktorsexamen. Systemet med forskarskolor utvecklas så att forskarutbildningen ger dels en stark grund för en professionell forskarkarriär, dels mångsidiga färdigheter för arbetslivet i övrigt. Forskarskolorna kvarstår som tidsbundna och den konkurrensbaserade antagningsprocessen bibehålls. Antalet doktorsexamina höjs till 1 600 per år.

Grundvillkoren för universitetens vetenskapliga forskning stärks. Forskningsverksamhet inom nätverk och profilering mot styrkeområden stöds. Universitetens förutsättningar att främja kommersiellt utnyttjande av forskningsresultat förbättras genom lagstiftning.

Regional verkan

Betydelsen av kompetens för regionernas utveckling har blivit allt tydligare och detta bör även återspeglas i universitetens verksamhet. Kompetensutvecklingen bygger allt mer på

hur det mänskliga kapitalet och teknologin utvecklas. Målet är att skapa sådana långvariga positiva verkningar för regionernas ekonomi och välfärd som bygger på kompetens. Centrala framgångsfaktorer är framgång i internationell konkurrens, hög kvalitet på verksamheten samt utvecklad näringsstruktur och förbättrad selsättning i regionerna. I och med denna utveckling framhävs särskilt högskolornas roll.

Förutom mot universitetens grundutbildning riktar sig förväntningarna särskilt mot universitetens forskningsverksamhet och vuxenutbildning. Med tanke på de regionala effekterna är samarbete mellan olika aktörer samt nätverk det centrala. Universitetens och yrkeshögskolornas gemensamma regionala strategier från slutet av 2002 stöder denna utveckling. Tryggad verksamhet för de regionala universitetscentrumen breddar de regionala verkningarna. Undervisningsministeriet och högskolorna stärker forsknings- och utvärderingsverksamhet som gäller regionala verkningar.

Universitetslagen ändras så att universitetens uppgift även omfattar samverkan med det kringliggande samhället.

Universiteten stärker sin regionala inverkan inom ramarna för nuvarande funktioner genom att utveckla samarbetet och arbetsfördelningen i fråga om yrkeshögskolor och andra aktörer i regionen. Universitetens regionala verkningar stärks genom att verksamheten vid de sex universitetscentrumen (Kajana, Karleby, Lahtis, St Michel, Björneborg och Seinäjoki) utvecklas. Nya regionala universitetscentrum grundas inte, utan de nuvarande samlas i tillräckligt omfattande helheter med förutsättningar att nå en hög kvalitetsnivå i sin verksamhet.

Verksamhet enligt universitetens regionstrategier stöds med universitetens omkostnadsfinansiering och extern finansiering. I verksamheten gynnas en modell med samfinansiering.

Vuxenutbildning

Utveckling av vuxenutbildningssystemet

Vuxenutbildningen utvecklas under planperioden enligt förslagen från den parlamentariska arbetsgruppen för vuxenutbildning. Utgångspunkten för vuxenutbildningspolitiken är att konkretisera politiken för livslångt lärande, trygga tillgången på arbetskraft samt kompetens, främja arbetskraftens rörlighet och arbetsmarknadens dynamik, stärka landets konkurrenskraft, stödja verksamhet som gäller medborgarsamhället, främja jämlikhet i vuxenutbildningen och tillgången till denna, trygga en tillräcklig och stabil finansieringsnivå, bygga ut ett bredare finansieringsunderlag samt stärka styrningen av vuxenutbildningen som helhet och på alla delområden.

Skillnaderna i utbildningsnivå bland befolkningen är alltjämt stora. Med tanke på social samhörighet och samhällets övergripande utveckling är det väsentligt att medborgarna kan utnyttja vuxenutbildningstjänsterna så jämlikt som möjligt. Allra minst deltar för tillfället de som har en svag utbildningsmässig utgångsnivå. Det är vuxenutbildningspolitikens uppgift att rikta utbildning även mot de grup-

per som använder utbildningstjänsterna minst. Ett heltäckande läroanstaltsnät som ordnar vuxenutbildning säkrar den regionala tillgången. Den allt större pensionärsbefolkningens behov beaktas i synnerhet inom det fria bildningsarbetets utbud och fokuseringar.

Styrningen av vuxenutbildningen utvecklas så att utbildningen kan planeras, följas upp och dimensioneras som en helhet på alla stadier och inriktas enligt befolkningens ålders- och utbildningsstruktur samt arbetslivets behov. Styrningen utvecklas så att utbildningen bättre än nu kan riktas mot underrepresenterade grupper.

Särskild uppmärksamhet fästs vid att övergången från en utbildningsnivå till en annan fungerar smidigt. Det är även i fortsättningen viktigt att den regionala tillgången till vuxenutbildning på alla stadier är så heltäckande som möjligt.Handledning och rådgivning för vuxna har en central uppgift i planeringen av individuella studievägar.

I den innehållsmässiga utvecklingen av vuxenutbildningen

fästs uppmärksamhet särskilt vid den examensinriktade utbildningens resultat och vid smidiga undervisningsarrangemang som beaktar den enskilda vuxenstudentens aktuella livssituation. Detta sker genom betoning av en högre utbildningsnivå hos befolkningen.

Vuxenbefolkningen erbjuds möjligheter till tillräcklig undervisning i färdigheter för informations-samhället genom inriktning av utbudet i läroanstalter som ordnar yrkesinriktad vuxenutbildning och inom det fria bildningsarbetet.

Finansieringsgrunderna för vuxenutbildningen utvecklas i syfte att främja nyttiggörandet av den nya informations- och kommunikationstekniken.

Finland deltar i OECD:s och EU:s studier av vuxenbefolkningens kompetensnivå och utbildningsdeltagande.

Befolkningen visar alltjämt stora skillnader i utbildningsnivå. År 2001 saknade över 10 % av arbetskraften i åldern 25-34 år utbildning efter grundstadiet. Tillgången till vuxenutbildning beror inte enbart på utbudet. I synnerhet i de grupper där mer-

värdet av att delta i utbildning skulle vara särskilt stort, kan studieavgifterna eller försörjningen under studietiden begränsa deltagandet.

För vuxna med låg skolunderbyggnad skapas förutsättningar att avlägga examen på minst andra stadiet. Genom aktivering och motivering av denna befolkningsgrupp sänks studietröskeln. Programmet Kunskapslyftet utvidgas så att minst 10 000 vuxna per år kan börja i utbildning. Studieförmer och stöd för vuxna med läs-, skriv- och inlärningssvårigheter utvecklas.

Stödformerna för vuxenstudier förbättras så att vuxenbefolkningen i arbetsför ålder har tillräckliga stöd- och försörjningsarrangemang under studietiden och så att studieavgifterna inte utgör hinder att söka till utbildning. Frågan om studiesedlar skall införas som en form av finansiering av vuxenstudier avgörs under 2004 med beaktande av resultaten från försöken med studiesedlar för vuxna.

Utvecklingen på de olika utbildningsstadierna Andra stadiet

Under planperioden utvecklas vuxenutbildningen på andra stadiet med särskild hänsyn till att examensstrukturen är konsekvent, utbildningen visar goda resultat och är effektiv och smidig samt till att handledningsmetoderna stärks så att de vuxna tillförsäkras sådana tillräckliga förutsättningar för inläring som är lämpade för deras behov, till att tillräckligt starka anordnare av vuxenutbildning bildas och att utbildningsnivån hos vuxenbefolkning med låg skolunderbyggnad höjs.

Alla vuxna erbjuds möjligheter att avlägga examen på minst andra stadiet.

Verksamheten med gymnasiestudier på distans utvidgas. För uppgiften att utveckla vuxengymnasierna utarbetas ett åtgärdsprogram.

För att yrkesinriktade grundexamina effektivare skall kunna avläggas i form av fristående examina och för att effektivera den examensförberedande utbildningen och förkorta studietiden för vuxna bestäms en kvantitativ ram för den förbe-

redande utbildningen för fristående examina i tillstånden att ordna grundläggande yrkesutbildning. Målet är att omkring en femtedel av utbildningen för en yrkesinriktad grundexamen (inklusive läroavtalsutbildning) riktas mot behoven hos vuxna i arbetsför ålder. Det regionala utbudet och den regionala tillgången till grundläggande yrkesutbildning för vuxna tryggas.

Förfaringssätten för tillgodoräknande av tidigare studier och kompetens som skaffats i arbetet, möjligheterna att avlägga fristående examina samt andra sådana studiearrangemang som är särskilt lämpade för vuxna och som motsvarar kompetensbehoven i arbetslivet utökas i samråd med utbildningsanordnarna.

Verksamhetsbetingelserna för yrkesutbildningscentren för vuxna och för de riksomfattande särskilda läroanstalterna stärks genom att deras ställning och uppgifter definieras i utbildningslagstiftningen och genom att huvudmännen garanteras tillräckliga verksamhetsbetingelser och en stabil verksamhet för skötseln av yrkesinriktad

vuxenutbildning och serviceuppgifter för arbetslivet. Tillstånden att ordna yrkesinriktad tilläggstudier förnyas så att de nya tillstånden gäller senast den 1 januari 2006.

Alla läroanstalter som sköter yrkesinriktad vuxenutbildning utvecklas som ett nationellt och regionalt fungerande nät. I uppgifterna betonas utbildnings- och serviceuppdrag för småföretag och deras personal samt uppgifter på landskaps- och regionnivå. I tillstånden att ordna utbildning bestäms även uppgifterna på nationell nivå för de riksomfattande särskilda läroanstalterna och andra läroanstalter för vuxenutbildning.

Läroavtalsutbildningen som en form av utbildning på andra stadiet för vuxna stärks.

Examenskommissionernas verksamhetsbetingelser säkras.

Utbildning på högre nivå

På högskolenivå utökas mångsidigheten särskilt i de utbildningsarrangemang som är lämpade för vuxna, utvecklas fortbildningens kvalitet ytterligare och förbättras tillgången

till den öppna högskoleundervisningens utbud inom enskilda branscher och regionalt.

Tillgången till utbildning på högre nivå och utbildningens regionala verkan främjas genom ökat samarbete mellan högskolor och andra som ordnar vuxenutbildning.

Vid yrkeshögskolorna utökas sådana arrangemang som underlättar möjligheten att bedriva vuxenstudier även vid sidan av arbetet. Bruket av nätundervisning utvidgas. Grundexamensutbildning i form av vuxenutbildning riktas alltså mot personer som fullgjort institutnivå eller yrkesutbildning på högre nivå. Yrkeshögskolornas påbyggnadsexamina utvecklas som arbetslivsorienterade examina lämpade för vuxna. Utbudet av öppen yrkeshögskoleundervisning breddas och riktas i första hand mot andra än yrkeshögskolestuderande. Genom olika utvecklingsåtgärder förbättras den regionala tillgången till yrkeshögskoleundervisning samt jämlikheten i denna undervisning. Ett åtgärdsprogram för ut-

vecklingspolitiken kring den öppna yrkeshögskolan utarbetas.

Möjligheterna för vuxna att avlägga universitetsexamen stärks genom satsningar på utbildningsarrangemang som är lämpade särskilt för vuxna i arbetsför ålder och förvärvsarbetande vuxna. Utnyttjandet av utbildningsplatserna effektiveras genom att studerande som slutfört utbildning på tredje stadiet i regel erbjuds magisterprogram. I samma syfte införs även individuella läroplaner. Genomförandet av dem skall ta hänsyn till studerandens tidigare studier och andra kunskaper och färdigheter. Det öppna universitetet som en väg till examensinriktad utbildning stärks. Examensstrukturen med två nivåer utnyttjas i genomförandet av politiken för livslångt lärande. Samtidigt skall det finnas beredskap att möta behov av examensinriktad fortbildning.

Universitetens fortbildning riktas i första hand mot personer som har universitetsexamen. Fortbildningen utvecklas i enlighet med universitetens grundläggande uppgift. Tillgången till

öppen universitetsundervisning förbättras genom fortsatt utnyttjande även av läroanstalterna för fritt bildningsarbete.

Fritt bildningsarbete

Läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet utvecklas som en del av vuxenutbildningssystemet. Vuxna som deltar i utbildning som ordnas i form av fritt bildningsarbete har högst olika mål för sitt lärande. Målen kan vara yrkesinriktade eller gälla allmänbildning och fritidsintressen. Det fria bildningsarbetet utvecklar även sociala nätverk och erbjuder en naturlig miljö för socialt umgänge. Samverkan mellan det fria bildningsarbetet och vuxenutbildningen stärks bl.a. genom utnyttjande av innovationer som uppstår inom programmet Kunskapslyftet.

Det fria bildningsarbetets karaktär av ett läroanstaltsnät som möter medborgarnas behov understryks och dess roll att främja socialt sambörighet, demokratiska värderingar och aktiva medborgare stärks. Insatsområdena de närmaste åren är utbud som främjar medborgarinflytan-

de, stärker det civila sambället, ökar pensionärernas och den äldre befolkningens livskvalitet, ger medborgarna bättre färdigheter för informationssambället, tar upp språk- och kulturutbildning för invandrare och utbildning som ökar förutsättningarna för vuxna att delta i vuxenstudier samt förebygger utslagning. Utbudet ökas i enlighet med större efterfrågan till följd av den åldrande befolkningen och det breddade arbetsfältet.

Styrningen och finansieringen av det fria bildningsarbetet utvecklas så att uppgifter och resurser kan riktas mot insatsområden som bestäms i samråd med aktörer inom det fria bildningsarbetet utan att basfinansieringen äventyras. Tillsynen över det fria bildningsarbetet ses över.

Utveckling av studiestödet

Studiestödet skall inte bara trygga den studerandes försörjning, utan även främja de utbildningspolitiska målen. Med tanke på utvecklingen av systemet medför detta utmaningar som särskilt gäller förhållandet mellan penningstöd och lån.

Studiestödet utvecklas med den nuvarande strukturen som underlag. Målet är att studiestödet tryggar försörjningen under den tid studeranden bedriver heltidsstudier samt säkrar effektiva studier och avklarad examen inom skäligen tid.

För att få stödsystemet på andra stadiet att fungera bättre behövs en bedömning av hur studiestödet borde utvecklas för att det skall främja ansökan till yrkesstudier och minska studieavbrotten i yrkesutbildningen. Med tanke på högskolestudierna ligger utmaningen i att utveckla ett sporrande studiestöd som främjar effektiva studier och bättre genomströmning.

I syfte att utveckla ett sporrande studiestöd utarbetas ett åtgärdsprogram.

Utveckling av forsknings- systemet

Forskningsystemet

Vetenskapen och forskningen skapar den kunskapsmässiga grunden för verksamheten i olika samhällssektorer samt för ekonomiska, teknologiska och sociala innovationer. Det nationella innovationssystemet bygger på en aktiv växelverkan mellan olika aktörer och på det kunnande högskolorna producerar och på ett effektivt utnyttjande av kunskapen. Internationalisering och profilering på styrkeområden är viktiga utmaningar för Finland.

Forskningsystemets och forskningens kvalitet kontrolleras genom systematisk utvärdering av forskningsverksamheten. Praxis vid utvärdering förenhetligas och utvecklas så att den bättre än förut är till hjälp också när det gäller att förutse framtida utmaningar och kartlägga olika utvecklingsalternativ.

Den strategiska planeringen av vetenskapsförvaltningen, den sektorforskning som ligger till grund för planeringen samt prognostiseringen stärks. Samarbetet mellan olika förvaltningssektorer utökas.

Vetenskapens och forskningens synlighet förbättras och dialogen och informationen mellan forskarsamfundet och medborgarna främjas.

Forskningsystemet utvecklas med målet att uppnå balans och växelverkan mellan systemets olika delar. De internationella, nationella och regionala samarbetsnäten förstärks.

Samarbetet med internationella forskningsorganisationer intensifieras. Finland deltar aktivt i uppbyggnaden av ett nordiskt och europeiskt forskningsområde och profilerar sig på sina styrkeområden.

Genom gemensamma åtgärder från undervisningsministeriet, högskolorna Finlands Akademi och andra finansierare skapas förutsättningar för kreativa forskningsmiljöer och uppkomsten av spetsenbeter.

Utvärderingen av forskningens verkningsfullhet samt av hela forskningssystemets nuläge och ändamålsenlighet utvecklas ytterligare, liksom även utvärderingsmetoderna. Den vetenskapliga kunskapsmässiga grunden för forskningspolitiken stärks och prognostiseringsmetoder som lämpar sig för forskningspolitiken utvecklas.

Forskningen i högskolorna

Arbetsfördelningen mellan universiteten och yrkeshögskolorna bör ytterligare utvecklas och det inbördes samarbetet och samarbetet med andra aktörer i forskningssystemet fördjupas. Grunden för detta skapas via högskolornas gemensamma regionstrategier samt planer för utveckling av det internationella samarbetet och utnyttjandet av forskningsresultaten.

Universiteten och yrkeshögskolorna intensifierar sina kontakter med näringslivet genom att utveckla sin affärskompetens och sina innovationstjänster samt genom att effektivisera det kommersiella utnyttjandet av forskningsresultaten. Universiteten och yrkeshögskolorna försöker aktivt utnyttja sin forskning och sitt kunnande socialt och kulturellt.

Basförutsättningarna för den vetenskapliga forskningen i universiteten och forsknings- och utvecklingsarbetet i yrkeshögskolorna stärks. Vid utvecklingen av forskningsverksamheten läggs vikt vid högklassig, internationellt konkurrenskraftig och etiskt hållbar forskning.

Inom universitetens forskningsverksamhet fokuseras på den vetenskapliga grundforskningen. Genom yrkeshögskolornas forsknings- och utvecklingsarbete stärks i synnerhet den regionala innovationsverksamheten.

Tillvägagångssätten vid kommersiellt utnyttjande av forskningsresultaten klargörs.

Forskningens infrastruktur

Basförutsättningar för forskningsverksamheten är kvalitativa och dynamiska forskningsmiljöer, en fungerande informationsförsörjning inom forskningen, god teknisk utrustning och en utvecklad informations- och kommunikationsteknik.

Högskolebiblioteken i Finland förbättrar via samarbete med biblioteksnätet i övrigt tillgången på och tillgången till tryckta och digitala medier. Som en del av den internationella vetenskapliga kommunikationen ökar biblioteken den finländska forskningens synlighet och främjar användningen av nya publikationskanaler i sina vetenskapssamfund. Biblioteken är med om att utveckla undervisnings- och studiemetoder och bidrar

till att de som utexamineras från högskolorna har en god förmåga att läsa information. Utvecklingen av virtuella och andra inlärningsmiljöer förbättrar de studerandes förutsättningar att inleda forskarbanan.

Forskningen stöds med högklassiga biblioteks- och informationstjänster, modern utrustning, utvecklade datakommunikationsförbindelser och dataservice.

Forskningens internationella infrastrukturer utnyttjas genom deltagande i internationella vetenskapsorganisationer och storprojekt.

Bilaga

Beräkningsgrunderna enligt studieområde för de mål som anges i tabell 4

UTB.OMR. Studieområde Utbildningsstadium

Mål 2008

NATURBRUK 7 230

Lantbruk	
Grundläggande yrkesutbildning	1 700
Yrkeshögskola	450
Trädgårdsskötsel	
Grundläggande yrkesutbildning	430
Yrkeshögskola	80
Fiskeri	
Grundläggande yrkesutbildning	40
Yrkeshögskola	30
Övrig utbildning inom naturbruk	
Grundläggande yrkesutbildning	40
Yrkeshögskola	100
Skogsbruk	
Grundläggande yrkesutbildning	630
Yrkeshögskola	340
Naturvetenskaplig utbildning	2 950
Agrikultur-forstvetenskaplig utbildning	440

TEKNIK OCH KOMMUNIKATION 32 870

Grafiska branschen	
Grundläggande yrkesutbildning	360
Yrkeshögskola	60
VVS-branschen	
Grundläggande yrkesutbildning	900
Yrkeshögskola	200
Maskin- och metallbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	3 700
Yrkeshögskola	1 250
Bil- och transportbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	4 230
Yrkeshögskola	600
Textil- och beklädnadsbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	600
Yrkeshögskola	110
Livsmedelsbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	590
Yrkeshögskola	180
Elbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	4 770
Yrkeshögskola	3 760
Lantmäteribranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	110
Yrkeshögskola	110
Byggnadsbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	2 100
Yrkeshögskola	1 100

Träbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	1 100
Yrkeshögskola	240
Ytbehandlingsbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	410
Yrkeshögskola	20
Pappersindustri och kemisk industri	
Grundläggande yrkesutbildning	1 200
Yrkeshögskola	400
Sjöfart	
Grundläggande yrkesutbildning	170
Yrkeshögskola	120
Övrig utbildning inom teknik och kommunikation	
Grundläggande yrkesutbildning	460
Yrkeshögskola	220
Tekniskvetenskaplig utbildning	3 800

HANDEL OCH ADMINISTRATION 17 450

Handel och administration	
Grundläggande yrkesutbildning	5 800
Yrkeshögskola	6 900
Samhällsvetenskaplig utbildning	1 850
Juridisk utbildning	750
Ekonomisk utbildning	2 150

TURISM-, KOSTHÅLLS- O. EKONOMIBRANSCHEN 7 330

Hotell-, restaurang- och storhushållsbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	5 000
Yrkeshögskola	940
Huslig ekonomi och rengöringsservice	
Grundläggande yrkesutbildning	890
Yrkeshögskola	500

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSBRANSCHEN 15 010

Social- och hälsovårdsbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	6 500
Yrkeshögskola	5 750
Skönhetsbranschen	
Grundläggande yrkesutbildning	1 050
Yrkeshögskola	50
Gymnastik- och idrottsvetenskaplig utbildning	100
Utbildning i hälsovetenskaper	310
Medicinsk utbildning	700
Odontologisk utbildning	150
Veterinärmedicinsk utbildning	60
Farmaceutisk utbildning	340

KULTUR 4 520

Hantverk och konstindustri	
Grundläggande yrkesutbildning	1 300
Yrkeshögskola	640
Mediekultur och bildkonst	
Grundläggande yrkesutbildning	700
Yrkeshögskola	780
Musik	
Grundläggande yrkesutbildning	180
Yrkeshögskola	320
Teater och dans	
Grundläggande yrkesutbildning	10
Yrkeshögskola	80
Konstindustriell utbildning	280
Utbildning i musik	150
Utbildning i teater och dans	50
Utbildning i bildkonst	30

HUMANISTISK OCH PEDAGOGISK UTBILDNING 5 960

Fritidsverksamhet	
Grundläggande yrkesutbildning	480
Yrkeshögskola	390
Idrott	
Grundläggande yrkesutbildning	180
Yrkeshögskola	120
Teologisk utbildning	220
Humanistisk utbildning	2 350
Pedagogisk utbildning	2 000
Psykologisk utbildning	220

SKYDDSBRANSCHEN 50

Brandutbildning	
Yrkeshögskola	30
Fångvård	
Yrkeshögskola	20

Totalt 90 420

Uppgifterna ovan enligt sektor

Grundläggande yrkesutbildning	45 630
Yrkeshögskola	25 890
Universitet	18 900

Totalt 90 420

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Undervisningsministeriets publikationer 2004:7

Försäljning:

Yliopistopaino

PB 4 (Berggatan 3)

00014 Helsingfors universitet

tfn (09) 7010 2363

fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 952-442-691-9 (hft.)

ISBN 952-442-692-7 (PDF)

ISSN 1458-8110

Helsingfors 2004